

Kuinka pääministeriä puhutellaan?

Puhuttelu Suomen ja Unkarin pääministereiden Facebook-päivitysten kommentteissa

ILDIKÓ VECSENYÉS

1 Johdanto

Tämä artikkeli tarkastelee suomen ja unkarin puhuttelumuotojen käyttöä internetissä, tarkemmin Facebookissa. Tavoitteenani on selvittää, kuinka puhuttelumuodon valintaan vaikuttaa se, että puhuttelun kohteena on korkeassa asemassa oleva poliitikko. Koska oletan, että myös kirjoituksen sisällöllä voi olla vaikutusta puhuttelutavan valintaan, selvitän, mitä puhuttelukeinoja Facebook-päivitysten kommentoijat käyttävät kahdessa eri tarkoituksessa: toisaalta sympatian tai samaa mieltä olemisen, toisaalta erimielisyyden tai kritiikin ilmaisemisessa.

Ison suomen kielioopin mukaan puhuttelulla tarkoitetaan ”sen osoittamista, kenelle sanottu on suunnattu” (VISK, määritelmät). Sukukielissä suomessa ja unkarissa puhuttelun keinot ovat melko pitkälti samoja. Vaikka nämä keinot sinänsä muistuttavatkin varsin paljon toisiaan, niiden käytössä on selviä eroavaisuuksia: nykysuomessa sinuttelu on hyvin yleistä, nykyunkarissa taas vieraiden kanssa puhuttaessa teitittely on suhteellisen tavallista. Oman haasteensa kokonaiskuvan saamiselle ja kielten vertailulle asettaa se, että puhuttelukäytännöt ovat jatkuvassa muutoksessa eivätkä muutokset ole välttämättä eri kielissä samansuuntaisia. Siinä missä suomenkielisessä asiakaspalvelussa on merkkejä teitittelyn lisääntymisestä (esim. Noponen 1999; Lappalainen 2020), unkarissa sinuttelu on valtaamassa uusia alueita (esim. Domonkosi 1999, 2010; Kovács & Tánczos 2015: 244–248). Aiheen ajankohtaisuudesta huolimatta puhuttelumuotojen käyttöä suomen- ja unkarinkielisissä verkkokeskusteluissa ei ole juuri tutkittu.

Aiempien tutkimusten mukaan haastattelijat yleensä teitittelevät vaikutusvaltaisia poliitikkoja televisio- ja radiohaastattelussa sekä Suomessa että Unkarissa (Nuolijärvi & Tiittula 2001: 586; Domonkosi 2002: 134).¹ Korkeassa asemassa olevan poliitikon

1. Koska nämä edeltävät tutkimukset ovat runsaan 15 vuoden takaa, poliitikkojen puhuttelua koskevien väitteideni tueksi kuuntelin uudempia satunnaisesti valitsemiäni radio- ja televisiohaastatteluja. Kaikissa näissä pääministeriä teititellään: Yle Areena: Pääministerin haastattelutunti 27.11.2016, 3.9.2017,

teitittelemistä voidaankin kenties pitää suomessa ja unkarissa jonkinlaisena normina.² Internetin käytön nopea yleistymisen 2000-luvulla jokapäiväisessä elämässä on kuitenkin tuonut muutoksia kirjoitettuun kieleen. Internetin kieli, jota on unkarilaisessa kirjallisuudessa nimitetty muun muassa ”kirjoitetuksi puhekieleksi” (Bódi 2004a, 2004b), on tuonut mukanaan aiempaa epämuodollisempia puhuttelukäytäntöjä. Julkisuuden henkilöihin, kuten poliitikkoihin, saa internetin avulla yhteyden aivan eri tavalla kuin ennen. Internetissä poliitikkojen Twitter-tilit, blogit ja Facebook-profiilit tuovat heidät kansalaisten ulottuville tavalla, jollaista ei olisi voinut kuvitellakaan kaksikymmentä vuotta sitten. Vaikka poliitikko ei vastaisikaan Facebook-päivitykseen saamiinsa kommentteihin tai vastaaja olisi todellisuudessa joku muu kuin poliitikko itse, kommentoijat suuntaavat kommenttinsa suoraan julkisuuden henkilölle. Onkin kiinnostavaa tutkia, millä puhuttelukeinoilla kansalaiset Suomessa ja Unkarissa ilmaisevat ihailuaan, kannustustaan tai vastustustaan, jopa inhoaan, poliitikkoa kohtaan. Sinuttelun ja teitittelyn käytön kannalta nykyään toisistaan selvästi poikkeavien kielten tutkimustulokset voivat antaa arvokasta tietoa puhuttelumuotojen valinnan kehityssuunnista.

Tässä artikkelissa tarkastelen Suomen ja Unkarin pääministereille kirjoitetun Facebook-kommenttien puhuttelumuotoja. Artikkelin rakentuu seuraavasti: Ensin kuvaan tutkimukseni teoreettista taustaa (luku 2) ja sen jälkeen vertaan suomen ja unkarin puhuttelukeinoja (luku 3). Seuraavaksi (luku 4) esittelen aineiston ja tutkimusmenetelmäni. Luvussa 5 hahmottelen myötäilevien ja vastustavien kommenttien luokitteluperusteet ja esittelen niiden jakaumat, ja luvussa 6 analysoin sinuttelun ja teitittelyn roolia erityyppisissä kommentteissa. Luvussa 7 esitän puolestaan huomioita nominaalisista puhuttelumuodoista. Tutkimustulosteni yhteenvedo on luvussa 8.

2 Puhuttelututkimuksen teoreettista ja metodologista taustaa

Puhuttelukäytänteiden tutkimuksen alkuna voidaan pitää Brownin ja Gilmanin (1960) klassikkoartikkelia, joka antoi alkusysäyksen puhuttelun tutkimiselle sosiolingvistiikassa. Artikkelissa kirjoittajat loivat edelleen käytössä olevia peruskäsitteitä: muodollisuusasteeltaan erilaisiin puhuttelumuotoihin on tapana viitata tunnuksilla T ja V, jotka pohjaavat latinan pronomineihin *tu* ’sinä’ ja *vos* ’te’ ja joista T viittaa epämuodollisempiin muotoihin (esim. sinuttelu) ja V muodollisempiin (esim. teitittely). Brown ja Gilman tutkivat T:n ja V:n käyttöä kyselyiden ja haastattelujen pohjalta. Heidän mukaansa sinuttelun ja teitittelyn väliseen valintaan vaikuttavat valta ja solidarisuus, joista jälkimmäinen on alkanut 1800-luvun puolestavälistä nousta Euroopassa

3.12.2017 (radiohaastatteluja), Yle Areena: Juha Sipilän haastattelu Turun tapahtumista 18.8.2017 (televisiohaastattelu); MRI Kossuth: Miniszterelnöki interjú Orbán Viktorral 17.3.2017 (radiohaastattelu), DSTV Hírháttér: Exkluzív interjú Orbán Viktorral 1.6.2016 sekä Kanizsa TV Aktuális: Interjú Orbán Viktorral 29.3.2018 (televisiohaastatteluja).

2. Viime vuosina Suomessa on kuitenkin ollut havaittavissa sinuttelun lisääntymistä, mistä kerroo esimerkiksi Ylen vaaligallerian päätös presidenttivaaliehdokkaiden sinuttelemisesta (Yle Uutiset 14.12.2017).

yhä tärkeämpään asemaan. Brownin ja Gilmanin jalanjäljissä ja samalla heitä täydentäen ja kritisoiden on tehty puhuttelututkimusta eri maissa (esim. Ervin-Tripp 1972; Braun 1988; Clyne, Norrby & Warren 2009; Norrby & Wide toim. 2015).

Aiemmassa puhuttelututkimuksessa, jota voi kuvata sosiopragmaattiseksi, voidaan havaita erilaisia kerroksia sen perusteella, millaisia aineistoja on tarkasteltu. Näin voidaan erottaa tutkijoiden omiin havaintoihin (esim. Yli-Vakkuri 1989, 2000, 2005; Bencze 2005), kyselyihin ja haastatteluihin (esim. Clyne, Norrby & Warren 2009; Pounonen 2010; Sólyom 2011; Kovács & Tanczos 2015) ja spontaania vuorovaikutusta jäljitteleviin aineistoihin (esim. Suomela-Härmä, Härmä & Havu toim. 2013) perustuvat tutkimukset. Puhuttelumuotojen sosiopragmaattisessa tutkimuksessa on noussut esille yleinen kyselytutkimuksia vaivaava ongelma: vastaajien raportointi ei välttämättä vastaa puhuttelumuotojen todellista käyttöä (esim. Braun 1988: 310; Domonkosi 2010: 38). Erityisesti tällä vuosituhanella onkin tehty autenttisiin vuorovaikutustilanteisiin perustuvaa sosiopragmaattista tutkimusta (esim. Norrby & Wide toim. 2015). Suomen kielen osalta esimerkiksi Kelan asiakaspalvelutilanteita tarkastelemalla on tehty havaintoja sinuttelun ja teitittelyn käytöstä (Lappalainen 2006, 2015) ja etunimipuhuttelusta analysoimalla arkikeskusteluja keskustelunanalyysin keinoin (Seppänen 1989, 1998). Viime aikoina puhuttelua on tarkasteltu esimerkiksi Miten puhutella? Puhuttelutapojen vaihtelu ja muutos (2014–2018) -hankkeessa (<https://blogs.helsinki.fi/puhutteluhanke/>), jonka puitteissa tämäkin artikkeli on syntynyt. Aitoon vuorovaikutukseen perustuvia puhuttelututkimuksia on silti tehty suomen kielestä toistaiseksi vähän.

Laajin unkaria koskeva puhuttelututkimus on Domonkosin (2002) väitöskirja, jossa aineistona on havaintoja, kyselyitä, haastatteluja ja joiltakin osin myös autenttisia vuorovaikutustilanteita. Teos antaa hyvän yleiskatsauksen unkarin puhuttelusysteemistä, mutta koska pyrkimyksenä on luoda ilmiöstä kokonaiskuvaa, siinä ei ole voitu paneutua kovin tarkasti puhuttelun eri osa-alueisiin tai tilannekonteksteihin. Myöhemmin julkaistu artikkeli päivittää väitöskirjan tuloksia vuosina 2000–2002 tehtyjen kysely- ja haastattelututkimusten avulla (Domonkosi 2010). Domonkosi on tutkinut myös teitittelyn sosiokulttuurisia arvoja kyselyjen, haastattelujen ja keskustelujen perusteella (Domonkosi 2018) sekä tehnyt Facebookia koskevan tutkimuksen (Domonkosi 2019), jossa hän analysoi kahteen päivitykseen tulleita kommentteja ja paneutuu erityisesti nominaalisten puhuttelumuotojen funktioihin. Facebook-aineisto on kuitenkin melko suppea.

Omassa tutkimuksessani tarkastelen poliitikkojen puhuttelua sosiaalisessa mediassa. Vastaavaa tutkimusta ei ole tiedossani suomen eikä unkarin kielestä. Poliitikoiden puhuttelua ovat suomen kontekstissa tutkineet autenttisen aineiston, vuonna 2000 käytyjen television presidenttivaalikeskustelujen, perusteella Nuolijärvi ja Tiitula (2001). Unkarin osalta aihetta sivuaa Bencze (2005), joka on tarkastellut omien havaintojensa pohjalta järjestelmänmuutosta³ edeltävien ja sitä seuraavien vuosien poliittisessa elämässä käytössä olleita nimi- ja tittelipuhutteluja. Nämä 2000-luvun

3. Järjestelmänmuutos on tiivistettynä aikakausi Unkarin historiassa noin vuodesta 1985–1990, jolloin kommunismin yksipuoluejärjestelmästä siirryttiin rauhallisen poliittisen muutosprosessin kautta demokraattiseen monipuoluejärjestelmään (ks. esim. Harmat 2016).

alussa tehdyt tutkimukset tarjoavat hyödyllistä taustatietoa omalle tutkimukselleni, mutta on otettava huomioon, että kyseiset tutkimukset ovat jo lähes 20 vuoden takaa eikä televisiokeskustelu rinnastu täysin sosiaalisessa mediassa käytävään vuorovaikutukseen. Internetissä käytettyjä puhuttelumuotoja on tutkittu esimerkiksi saksan (Kretzenbacher & Schüpbach 2015), ranskan (Isosävi 2015; Havu 2019) ja unkarin osalta (Domonkosi 2019). Internetin vaikutusta unkarin kieleen on selvittänyt laajalti Bódi (2004a). Sekä Bódin että Domonkosin (2002, 2019) havainnot internetin puhuttelumuodoista ovat kuitenkin melko yleisluonteisia, ja internetin eri julkaisufoorumien puhuttelukäytäntöjen tutkiminen on siksi tarpeen.

Puhuttelua tarkasteltaessa on vaikeaa ohittaa kohteliaisuuden käsitettä ja siihen liittyvää tutkimusta. Kohteliaisuustutkimuksessa keskeinen on Brownin ja Levinsonin (1987 [1978]) kohteliaisuusteoria, joka on – saamastaan runsaasta kritiikistä huolimatta (ks. esim. Mills 2011) – tuonut yleiseen tietoisuuteen termit *negatiiviset* ja *positiiviset kasvot* sekä luonut yksityiskohtaisen teoriapohjan kohteliaisuusstrategioista. Heidän mukaansa negatiivisia kasvoja uhkaavat esimerkiksi henkilökohtaisen tilan loukkaaminen, käskyt ja pyynnöt, positiivisia kasvoja taas vahvistavat esimerkiksi hyväksyntä, sympatian osoitus ja ihailu. Brownin ja Levinsonin teoksen myötä ovat suomenkieliseen kirjallisuuteen vakiintuneet termit *lähi-* ja *etäkohteliaisuus* (ks. esim. Larjavaara 2007: 470). Olen hyödyntänyt tätä perinteistä kohteliaisuusteoriaa artikkelissani pääministereiden saamien kommenttien luokittelamisen tukena.

3 Puhuttelukeinojen yhtäläisyyksiä ja eroja unkarissa ja suomessa

Puhuttelun keinot ovat suomessa sinuttelu, teitittely ja nominaaliset puhuttelusanat. Sinuttelu ja teitittely ilmenevät verbintaivutuksesta, possessiivisuffiksista sekä pronomineista, esimerkiksi *Tuletko mukaan?* vs. *Hyvä rouva, tuletteko mukaan?*, *Tässä kirjasi* vs. *Professori, tässä salkkunne*; *Ole hyvä, tämä on sinun* vs. *Olkaa hyvä, tämä on teidän*.

Unkarin kielellä voidaan muodostaa samanlaisia lauseita samoilla puhuttelukeinoilla. Teitittelyä ilmaistaan suomessa monikon 2. persoonalla, unkarissa sen sijaan käytössä on 3. persoona.⁴ Yhtä teititeltävää puhutellaan yksikön 3. persoonassa ja useampaa henkilöä käyttämällä monikon 3. persoona. Esimerkissä 1 nähdään yhdelle henkilölle, esimerkissä 2 useammalle osoitettu teitittely:

- (1) *Mari néni, ül-jön le!*
 Mari täti istuutua-IMP.3SG alas
 'Mari-täti, istuutukaa!'
- (2) *Kedves ur-aim, ül-jenek ide!*
 hyvä herra-POSS.3PL istuutua-IMP.3PL tähän
 'Istuutukaa tähän, hyvät herrat!'

4. Kolmas persoona on ollut ja on yhä jonkin verran käytössä puhuttelukeinona myös suomen kielessä (ks. esim. Paunonen 2010: 332–334).

Unkarissa teititteleminen voi tapahtua 3. persoonan lisäksi myös käyttämällä verbiä *tetszik* 'miellyttää' apuverbinä (taivutettuna yksikön tai monikon 3. persoonassa) pääverbin infinitiivin kanssa esimerkiksi seuraavaan tapaan: *Le tetszik szállni?* 'Jättekö pois?' (sananmukaisesti 'Miellyttääkö teitä jäädä pois?'). *Tetszik*-rakennetta ei käytetä aivan samoin kuin pelkällä pääverbillä tapahtuvaa teitittelyä vaan käyttötavat ovat rajallisemmat. (Ks. Domonkosi & Kuna 2015; Kovács & Tanczos 2015: 254–257.) Lisäksi unkarissa voidaan epämääräisen ja määräisen verbintaivutuksen valinnalla osoittaa, sinutellaanko vai teititelläänkö puhuttelun kohdetta (ks. esim. M. Korchmáros 2007: 274–281).

Sinuttelu- ja teitittelypronominien käytössä on merkittäviä eroja suomen ja unkarin välillä. Unkarissa on kaksi teitittelypronominia, ja niillä on myös monikkomuodot: yksikössä *ön* ja *maga*, monikossa *önök* ja *maguk*. Kaikki neljä muotoa käännetään suomeksi teitittelypronominilla *te*. Valinta *ön* ja *maga* -pronominien välillä on unkarilaisillekin haastavaa, koska kumpaakaan niistä ei pidetä täysin neutraalina. Näiden kahden teitittelymuodon ero on Kovácsin ja Tanczosin (2015: 251) mukaan seuraava: ”*maga*-pronominia pidetään läheisenä mutta (vieraiden kanssa) epäkohteliaana, *ön*-pronominia taas kohteliaana mutta etäisenä”.

Nominaalisia puhuttelusanoja ovat molemmissa kielissä esimerkiksi etu- ja sukunimi, lempi- ja hellittelynimet, sukulaisuutta tarkoittavat sanat, ammattinimikkeet, tittelit ja loukkaavat nimitykset (esim. Isosävi & Lappalainen 2015b: 12–13; Kovács & Tanczos 2015: 252–254). Tässä artikkelissa tarkastelen näistä lähemmin etu- ja sukunimen sekä tittelin käyttöä.

Edellä mainittujen puhuttelumuotojen käytössä on paljon eroja suomessa ja unkarissa. Suomessa siirryttiin 1970-luvulla laajaan sinuttelemiseen (Paunonen 2010: 325), ja sinuttelu on yhä nykyään hyvin yleistä (ks. esim. Isosävi & Lappalainen 2015b: 21). Unkarille puolestaan – järjestelmänmuutoksen jälkeisistä sinuttelun uusista aluevaltauksista huolimatta (Sólyom 2011) – on tyypillistä melko laaja teititteleminen (ks. esim. Domonkosi 2002: 89–97, 111–117; 2018). Siinä, missä suomessa esimerkiksi opettajia, lääkäreitä, poliiseja ja asiakaspalvelijoita useimmiten sinutellaan, unkarissa käytetään tyypillisesti teitittelyä. Kuitenkin kummankin kielen äidinkieliisiä puhujia askarruttaa usein sopivien puhuttelumuotojen käyttö, varsinkin valinta sinuttelun tai teitittelyn välillä. Tämän seurauksena on syntynyt erilaisia strategioita, joiden avulla puhujat välttelevät puhuttelumuotojen käyttöä. (Ks. esim. Yli-Vakkuri 1989: 58–60, 65–66; Kovács & Tanczos 2015: 259.)

Omien havaintojeni mukaan yleistendenssi internetissä käytävissä keskusteluissa tämän vuosituhannen ensivuosisikymmenten Suomessa näyttää olevan se, että sinuttelu on suosituin puhuttelumuoto. Aihetta tutkineen Domonkosin (2002) mukaan sama yleiskuva näyttää vallitsevan myös Unkarissa, mutta todellisuudessa puhuttelukäytännöt eivät nettikeskusteluissa ole yhtenäisiä. Sinuttelun yleisyys internetissä on stereotyyppia, joka juontaa juurensa nettikeskusteluiden alkuaikoihin. Tuolloin käyttäjät muodostivat pieniä suljettuja ryhmiä. Domonkosi toteaaakin, että yleinen, molemminpuolinen sinuttelu on internetissä ominaista vain niissä tekstilajeissa, joissa keskustelijat eivät tunne toistensa taustoja käyttäjänimen tuoman anonymiteetin vuoksi. Silloin kun keskustelijat esiintyvät omalla nimellään ja taustatiedoillaan, nettikeskusteluissa pätevät samat säännöt kuin muissakin kommunikaatiotilanteissa. (Mts. 138–139,

166–167.) Keskustelupalstojen tyylejä tutkineen Hámorin (2012: 238–239) mukaan unkarin yleinen sinuttelunormi ei ulotu keskustelupalstoilla institutionaalisessa roolissa oleviin henkilöihin, kuten lääkäreihin ja juristeihin. Nettikielen tutkija Veszelszki (2017: 66) toteaa puolestaan internetin sinuttelu- ja teitittelykäytännöistä, että unkarissa yksityiset internetissä tapahtuvat kommunikointitilanteet noudattavat internetin ulkopuolisen elämän puhuttelusääntöjä, kun taas julkisissa tsäteissä ja keskustelufoorumeilla sinuttelu on yleistä. Kahta Facebook-päivitystä käsittelevässä artikkelissaan Domonkosi (2019) päätelee, että vaikka päivityksiin tulleissa kommentteissa teitittelyä esiintyy sinuttelua selvästi vähemmän, aineisto ei tue käsitystä sinuttelun ylivoimaisuudesta internetissä. Domonkosin tutkima Facebook-aineisto on verrattain pieni, ja se keskittyy pääasiassa nominaalisten puhuttelumuuotojen analyysiin. Domonkosin, Hámorin ja Veszelszkin edellä mainituissa tutkimuksissa internetissä esiintyvää sinuttelua ja teitittelyä on siis käsitelty melko yleisellä tasolla, ja oma tutkimukseni tuo tarkennuksia niissä esitettyihin havaintoihin.

Kun siis aiemman tutkimuksen valossa vaikutusvaltaisten poliitikkojen puhuttelelusta tiedetään, että televisio- ja radio-ohjelmissa heitä teititellään molemmissa tutkimissani kielissä (Nuolijärvi & Tiittula 2001: 586; Domonkosi 2002: 134; ks. myös alaviite 1), herää kysymys, mitä näiden kahden asian, korkeassa asemassa olevan politiikon puhuttelemisen ja internetin sinuttelupainotteisuuden, yhteentörmäyksestä syntyy.

4 Aineisto ja menetelmät

Aineistoni perustuu kommentteihin, jotka on esitetty viiteen Suomen pääministeri Juha Sipilän⁵ ja yhdeksään Unkarin pääministeri Viktor Orbánin⁶ vuosina 2015–2017 kirjoittamaan päivitykseen heidän virallisilla, kaikille avoimilla Facebook-sivuillaan. Sipilän päivitykset on merkitty lyhenteillä S1–S5, ja niistä on tietoja taulukossa 1.

Taulukko 1.
Juha Sipilän päivitykset.

Lyhenne	Päivitys julkaistu	Keskeinen sisältö
S1	28.7.2015	Suomi yhdessä kuntoon – ajatuksia Sipilän blogista
S2	7.11.2015	Sote-uudistus on alkanut
S3	12.12.2015	Pariisiin ilmastopimus 2015
S4	2.3.2016	Tuloksia neuvotteluissa työmarkkinoiden keskusjärjestöjen kanssa
S5	6.12.2017	Itsenäisyyspäivän juhlallisuudet

5. Juha Sipilä (1961–) on liikemies ja poliitikko. Hän oli Suomen pääministeri vuosina 2015–2019.

6. Viktor Orbán (1963–) on unkarilainen juristi ja poliitikko. Hän on toiminut pääministerinä vuosina 1998–2002, sekä vuodesta 2010 alkaen.

Viktor Orbánin päivitykset on vastaavasti merkitty lyhenteillä O1–O9. Taulukoon 2 on koottu niitä koskevat keskeiset tiedot.

Taulukko 2.
Viktor Orbánin päivitykset.

Lyhenne	Päivitys julkaistu	Keskeinen sisältö
O1	23.4.2015	Neuvotteluita pakolaiskysymyksestä
O2	25.4.2015	Valokuva, jossa Viktor Orbán on erään säätiön juhlissa ja haluaa vaimoaan
O3	27.4.2015	Nuorten tulevaisuus (linkitetty video, jossa Orbánin puhe Ammattien festivaaleilta)
O4	1.4.2016	Washington D.C: Orbánin käynti Valkoisessa talossa; kättelykuva Barack Obaman kanssa
O5	18.4.2016	Matkalla Saksaan; yhteiskuvassa Viktor Orbán ja Tamás Deutsch
O6	19.4.2016	Orbánin käynti Saksassa; yhteiskuva kansleri Helmut Kohlin kanssa
O7	30.4.2016	’Junaliikenne on alkanut Válin laaksossa.’
O8	11.5.2016	Kannustusta Euroopan kokkiolympialaisiin osallistuvalla unkarilaiselle
O9	24.7.2017	Orbán vastaanottaa kansainvälisen palkinnon Unkarin järjestämistä Vesiurheilun MM-kisoista.

Olen valinnut tutkittavaksi pääministereiden Facebook-päivityksistä sellaisia, jotka ovat herättäneet runsasta kiinnostusta, joten otin tarkasteltavaksi ainoastaan yli 60 kommenttia saaneita päivityksiä. Yli 60 kommentilla tarkoitan tässä niitä suoria kommentteja, jotka on osoitettu pääministerille, mutta en niitä, joita kommentoijat ovat kirjoittaneet toisilleen. Vieraskieliset kommentit, jotka on kirjoitettu lähinnä englanniksi ja saksaksi, olen rajannut pois aineistostani. Suorista kommentteista analysoin tässä artikkelissani niitä, joihin sisältyy jokin puhuttelumuoto.

Pyrkimykseni on ollut saada kokoon suurin piirtein yhtä paljon puhuttelumuotoja sisältäviä kommentteja kummallakin kielellä. Tämän vuoksi jouduin ottamaan Orbánilta tutkittavaksi enemmän päivityksiä ja kommentteja kuin Sipilältä. Suomen pääministerin viiteen päivitykseen tulleesta 564 suorasta kommentista 189 sisältää puhuttelumuotoja, Unkarin pääministerin saamista 1158 kommentissa niitä on 191. Näin sain aineistoistani miltei samankokoiset molemmilla kielillä. Olen arkistoinut kommentit ja siteeraan niitä niiden alkuperäisessä muodossa. Taulukossa 3 esitän pääministereiden saamat suorat kommentit ja niistä puhuttelumuotoja sisältävien kommenttien päivityskohtaiset määrät. Taulukosta käy myös ilmi, mikä on puhuttelua sisältävien kommenttien osuus kaikista kommentteista. Taulukosta voi laskea, että 33 % suomenkielisistä suorista kommentteista sisältää puhuttelumuotoja, kun unkarissa vastaava luku on 16 %. Se, että unkarinkielisissä kommentteissa esiintyy selvästi vähemmän puhuttelua, on jokseenkin yllättävää. Ero johtunee siitä, että Unkarissa korkeassa asemassa olevan poliitikon ja tavallisen kansalaisen välillä oleva etäisyys yleisesti ot-

taen koetaan suuremmaksi kuin Suomessa ja puhuttelun kiertäminen kohteliaisuuden keinona korostuu unkarissa, mutta asiaa pitäisi tutkia tulevaisuudessa tarkemmin.

Taulukko 3.

Pääministereiden saamat suorat kommentit ja puhuttelua sisältävien kommenttien määrät niissä.

Päivitys	Suorat kommentit	Puhuttelua sisältävät	Päivitys	Suorat kommentit	Puhuttelua sisältävät
S1	77	18	O1	121	10
S2	271	102	O2	146	13
S3	65	20	O3	76	8
S4	79	28	O4	204	37
S5	72	21	O5	148	44
S yhteensä	564	189	O6	75	14
			O7	98	16
			O8	64	11
			O9	226	38
			O yhteensä	1158	191

Unkarinkielisessä aineistossa on taulukosta ilmenevien 191 kommentin lisäksi sellaisiakin kommentteja (yht. 14), joiden kohdalla jää epäselväksi, onko kyse puhuttelusta vai viittauksesta. Näistä seitsemässä esiintyy monikon 3. persoonan verbi tai possessiivisuffiksi, eikä ole mahdollista varmuudella tietää, puhutteleeko kommentoija pääministeriä ja muita samanhenkisiä poliitikkoja tai pääministerin kanssa samassa valokuvassa esiintyvää henkilöä monikon teittelymuodolla vai viittaako kommentoija heihin epäsuorasti, jolloin ei ole kyse puhuttelusta.⁷ Nämä kommentit, joita havainnollistavat esimerkit 3–4, olen jättänyt pois aineistosta.

- (3) *Jó egészség-et kíván-ok mind kettő-jük-nek – – !* (O2/144)
 hyvä terveys-ACC toivottaa-INDF.1SG molemmat-POSS.2PL.DAT
 'Toivotan teille/heille molemmille hyvää terveyttä – – !'
- (4) *inkább Paks ügy-é-ben tanácskoz-zanak!* (O1/97)
 mieluummin Paks-NOM/GEN asia-POSS.3SG-INE neuvotella-INDF.IMP.3PL
 'Neuvotelkaa/neuvotelkoot mieluummin Paksin⁸ asiassa!'

Samantyyppinen ongelma tulee eteen seitsemässä muussa Orbánin saamassa kommentissa, joissa käytettävästä yksikön 3. persoonan verbimuodosta tai possessiivi-

7. Suomesta poiketen unkarissa 3. persoonan pronominit *ő* 'hän' ja *ők* 'he' jätetään usein pois lauseista ennen verbiä, jos tekijää ei erityisesti painoteta.

8. Paks on uuden ydinvoimalan rakennuspaikka.

suffiksista ei voi varmuudella päätellä, onko kyseessä pääministerin teitteleminen vaiko vain viittaus häneen (esim. 5). Nämäkin olen jättänyt pois aineistosta.

- (5) *gratulál-ok nagyon megérdemel-te!!!* (O9/185)
onnitella-INDF.1SG paljon ansaita-PST.DEF.3SG
'Onnittelut, olette ansainnut / hän on ansainnut tämän!!!'

Suomen osalta taas ei aina voi tietää, onko kommentoijan käyttämä monikon 2. persoona pääministerin teitittelyä vai puhutteleeko hän pääministerin lisäksi muitakin, esimerkiksi tämän puoluetovereita. Tällaiset kommentit – unkarista poiketen – otin analyysiini mukaan, koska niissä on joka tapauksessa puhuttelua (ks. esim. 6). On kuitenkin syytä koko ajan pitää mielessä, että ne ovat monitulkintaisia. Palaan näihin tapauksiin tarkemmin luvussa 6.

- (6) *Hieno homma. Jatkakaa!!* (S2/49)

Olen jakanut aineistoni kommentit yhtäältä poliitikkoa myötäileviin, kannustaviin, sympatiaa tai samaa mieltä ilmaiseviin ja toisaalta eri mieltä olemista, kritiikkiä tai vastustusta ilmaiseviin kommentteihin, jotta voin selvittää, minkälaisia eroja puhuttelukeinojen valinnoissa ilmenee näissä kahdessa kommenttityypissä. Osasta kommentteja ei ollut mahdollista sanoa, kumpaan kategoriaan ne kuuluvat. Merkitin nämä luokittelussani ilmaisulla ”epäselvät”. Tiedostan, että tämä jaottelu on osittain subjektiivinen, mutta tutkimuksessani keskityn nimenomaan selvästi positiivisiin ja negatiivisiin kommentteihin, ja asennoitumiseltaan epäselvät kommentit jäävät analyysini ulkopuolelle. Tällaisia ovat esimerkiksi seuraavat:

- (7) *Nyt kun saatte tuon siten kuntoon niin seuraavaksi saisitte laittaa tuon MAVIN asiat kuntoon. Joko lopetatte sen tai sitten vaaditte heitä täyttämään tehtävänsä ja pysymään sovituissa maksuaikatauluissa.* (S2/135)
- (8) *Ne koszold be vele a kezed Viktor!* (O4/3)
'Älä Viktor likaa käsiäsi hänen kanssaan.'

Esimerkissä 7 kommentoija pyytää pääministeriä hoitamaan oletettavasti Maaseutu-
viraston asiat kuntoon sen jälkeen, kun sote-uudistus on saatu valmiiksi. Kommentin sävy on melko neutraali, eikä kommentoijan suhtautuminen pääministeriin tai hänen päivityksensä sisältöön tule mitenkään esille. Tämäntyyppisiä kommentteja, joissa pääministeriltä pyydetään toimia jossakin tietyssä asiassa, on melko monta. Suurimassa osassa niistä, toisin kuin tässä esimerkissä, käy kuitenkin ilmi myös kommentoijan suhtautuminen pääministerin tähänastisiin toimiin. Esimerkin 8 kommentti liittyy päivitykseen, jossa Viktor Orbán kättelee Barack Obamaa. Sanalla *vele* 'hänen kanssaan' viitataan Obamaan ja sanalla *bekoszol* 'likaa' Obaman alempiarvoisuuteen. Voimakkaan rasistisesta sisällöstä huolimatta kommentoijan suhde itse Unkarin pääministeriin jää hämäräksi. Kommentoija saattaa yhtä hyvin olla pääministerin

puolella pitäen häntä Obamaa ylempiarvoisena kuin viitata Orbánin oletettuun muukalaisvihaan.

5 Myötäilevien ja vastustavien kommenttien luokitteluperusteet ja jakautuminen aineistossa

Myötäileville kommentteille on tyypillistä, että niissä pääministeriä kiitetään, hänen tai hänen ja muiden poliitikkojen toimia kehitään tai pidetään oikeutettuina, pyydetään lisää vastaavia toimia, annetaan vinkkejä tai vaikkapa toivotetaan hänelle jotain hyvää. Juha Sipilän saamista kommentteista positiivisiksi olen jaotellut esimerkiksi seuraavat:

(9) *Hyvä Juha! Jatkaakaa vaan päämäärätietoista Suomen asioiden hoitamista.* (S4/26)

(10) *Olet ainut, joka ees pystyy johonkin!* (S2/106)

Esimerkissä 9 pääministeriä kannustetaan jatkamaan toimia samalla lailla ja työn laatua kutsutaan *päämäärätietoiseksi*; esimerkissä 10 Sipilä nähdään ainoana henkilönä, joka voi tuoda hyviä päätöksiä ja viedä maata eteenpäin. Sipilään liitetään myönteisiä ilmaisuja, kuten *olet ainut* ja *pystyy*. Myötäileviksi luokittelemisani Sipilän saamista kommentteissa kommentoijat käyttävät merkityskentiltään positiivisia sanoja. Näissä nähdään toistuvasti toivotuksia, kuten *onnea, jaksamista, voimia, menestystä, tsemppiä, siunausta, jatkaakaa ja eteenpäin*. Päättäjien työtä luonnehditaan *arvokkaaksi*, päätöksiä *viisaiksi* ja heitä kiitetään tähänastisesta työstä tai heille osoitetaan sympatiaa ja myötätuntoa toteamalla, miten vaikeaa heidän työnsä on. Osa kommentoijista ilmaisee myös huolensa Sipilän terveyden puolesta ja neuvoo häntä lepäämään. Sipilään tai häneen ja hallituskumppaneihin liitetään esimerkiksi sellaisia positiivissävyisiä käsitteitä kuin sitkeys, määrätietoisuus, aikaansaavuus, kestävyys ja reippaus.

Pääministeri Viktor Orbánin saamista kommentteista olen luokitellut kannustaviksi esimerkiksi seuraavat:

(11) *A jó isten vigyázzon magára miniszter⁹ úr! Sok sikert jó erőt egészséget!* (O5/13)
Jumala pitäköön teistä huolta, herra ministeri! Menestystä, voimia, terveyttä!

(12) *Orbán csak okosan, ügyesen, ahogy eddig csináltad. kitartást!* (O4/74)
'Orbán, fiksusti ja näppärästi, niin kuin tähän asti olet toiminut. Jaksamista!'

Esimerkissä 11 esiintyy puhuttelu *miniszter úr* 'herra ministeri', teitittely, onnentoivotus ja positiivinen uskonnollinen toivotus; esimerkissä 12 on puolestaan sukunimi-puhuttelu ja sinuttelua, joka yhdistyy pääministerin työn kuvailemiseen myönteisin ilmauksin: *okosan* 'fiksusti' ja *ügyesen* 'näppärästi'. Orbánin saamista positiiviseksi lu-

9. Lyhennetty sanasta miniszterelnök 'pääministeri'.

kitlemissani kommenteissa esiintyy toistuvasti sellaisia toivotuksia kuin *gratulálok/gratulálunk* 'onnea', sananmukaisesti 'onnittelen/onnittelemme', *sok sikert* 'paljon menestystä', *jó egészséget* 'hyvää terveyttä', *kitartást* 'jaksamista', *Isten áldja meg* 'Jumalan siunausta' tai vastaavia Jumalaan liittyviä toivotuksia ja *hajrá* 'tsemppiä'. Kommentoijat ilmaisevat eri sanavalinnoin kiitostaan pääministerille samoin kuin Sipilänkin kommenteissa. Lisäksi unkarilaiset osoittavat rakkauttaan ja tukeaan pääministerille, esimerkiksi *szeretiünk* 'rakastamme sinua' tai *szeretjük* 'rakastamme teitä', sekä sanovat olevansa ylpeitä hänestä, esimerkiksi *büszkék vagyunk Önre* 'olemme ylpeitä teistä'. Orbánia kuvaillaan positiivisilla ominaisuuksilla, kuten *kitartó* 'sitkeä' ja *lelkes* 'innostunut'. Brownin ja Levinsonin (1987 [1978]: 101–129) termein pääministerin kehuminen, ihailu ja hänen kanssaan samaan joukkoon kuulumisen ilmaiseminen on positiivisten kasvojen vahvistamista.

Vastustaviksi kommenteiksi olen luokitellut erimielisyyttä ilmaisevat kommentit, joissa tyypillisesti kritisoidaan tai haukutaan pääministeriä. Pääministeri Sipilä saa kritiikkiä yleensä leikkauksista, ihmisten köyhtymisestä, kommentoijien mielestä liian lepsusta maahanmuuttopolitiikasta ja terveydenhuollon tilasta. Myös hänen suureksi tiedetty omaisuutensa ärsyttää monia kommentoijia. Näille kommenteille on tyypillistä vastakkainasettelu: me, köyhtyvä kansa vs. te, korkeapalkkaiset poliitikot. Esimerkissä 13 näkyy juuri tämä vastakkainasettelu: leikkaukset koskevat tavallista kansaa, kun taas muutenkin hyvin ansaitsevat poliitikot jäävät niiden ulkopuolelle.

(13) *Lyheneekö teidän lomat, entä aleneeko palkkanne?* (S4/42)

Tätä aihetta käsittelevissä kommenteissa maalataan välillä myös uhkakuvia Suomen tulevaisuudesta, kuten *ajat Suomea konkurssitilaan, mokaat kaiken, tuhoat Suomalaiset ja Suomen, olet isänmaanpetturi*.

Myös Sipilän maahanmuuttopolitiikan arvostelu on toistuvaa, ja tähän liittyviä kommentteja tulee runsaammin silloin, kun tiedotusvälineissä ilmestyy uutinen esimerkiksi maailmalla tapahtuneesta terroriteosta tai Suomessa tapahtuneesta raiskaustapauksesta. Esimerkissä 14 vaaditaan pääministeriä sulkemaan rajat:

(14) *Rajat kiinni, etkö Sipilä tajua!?!?* (S2/212)

Maahanmuuttopolitiikkaa arvostelevissa kommenteissa on nähtävissä yhtenäisiä piirteitä, ja niissä käytetään vahvoja ilmaisuja. Niissä on muun muassa viittauksia Sipilän sokeuteen tai ymmärtämättömyyteen, kuten esimerkiksi 14 *etkö tajua* tai eräässä toisessa kommentissa *milloin silmäsi oikein aukeavat*, sekä suomalaisten pettämiseen, esimerkiksi *muukalaisten kanssa paiskataan kättä*. Kommenteissa saatetaan syyttää yksinomaan pääministeriä uutisten kuvaamista tapahtumista. Maahanmuuttoaiheisissa viesteissä esiintyy runsaasti myös herjaavaa sisältöä.

Pääministeri Orbánin saama kritiikki kohdistuu yleensä kalliisiin rakennushankkeisiin, kuten O7-päivityksessä mainittuun junaratahankkeeseen, korruptiosyytöksiin, ihmisten köyhyyteen (vs. pääministerin rikkauteen) ja nuorten unkarilaisten maastamuuttoon. Rakennushankkeita kritisoivissa kommenteissa viitataan toi-

sinaan rahanmenon suuruuteen verrattuna kansan köyhyyteen, kuten *köszönjük az éhező magyarok nevében* 'kiitämme nälkää näkevien unkarilaisten puolesta', toisinaan rahankulutuksen älyttömyyteen ja siihen, että rahaa menee väärään kohteeseen, esimerkiksi *inkább az Egészségügyre költenél* 'kuluttaisit mieluummin terveydenhuoltoon'.

Esimerkissä 15 kommentin kirjoittaja sekä viittaa nuoren työvoiman maastamuuttoon että ennustaa Orbánin vaalitappiota tulevissa vaaleissa.

- (15) *Keresnek mosogatót ausztriába szerintem már most kérdezd meg hidd már úgy is le leszel váltva* (O8/19)
'Itävallassa on tarjolla tiskaajan töitä, kysele jo nyt perään, usko pois, sinä joudut pois vallasta joka tapauksessa'

Unkarin lehdistö on kirjoitellut pitkään siitä, kuinka nuoria (myös korkeasti koulutettuja) lähtee muun muassa Isoon-Britanniaan, Saksaan ja Itävaltaan töihin esimerkiksi ravintola-alalle tai elintarvikekauppoihin. Esimerkin 15 kommentoija ennustaa pääministerin joutuvan pois vallasta ja toivoo hänelle samanlaista kohtaloa kuin unkarilaisille maastamuuttajille. Kommentti on tulkittavissa ironiseksi sillä perusteella, että siinä on tarkoituksellista negatiivista sanomaa, selvä kohde ja myös uhri sekä monitulkintaisuutta (Rahtu 2006a: 45–52). Kommentin kohteena on aivovuoto ja uhrina pääministeri, jonka kyvyt riittävät kommentoijan mielestä vain hanttihommiin ulkomailla. Kommentissa on myös intentionaalista inkoherenssia: korkeassa asemassa olevaa henkilöä sinutellaan ja hänelle suositellaan matalan palkan työpaikan etsimistä ja poistumista kotimaasta (mts. 29–30).

Toisin kuin Suomen pääministerin saamissa kommenteissa nähdään unkarilaisten kommenteissa myös jonkin verran pääministerin ulkonäön (pukeutumisen tai hänen lyhyytensä) kommentoimista, kuten esimerkiksi 16:

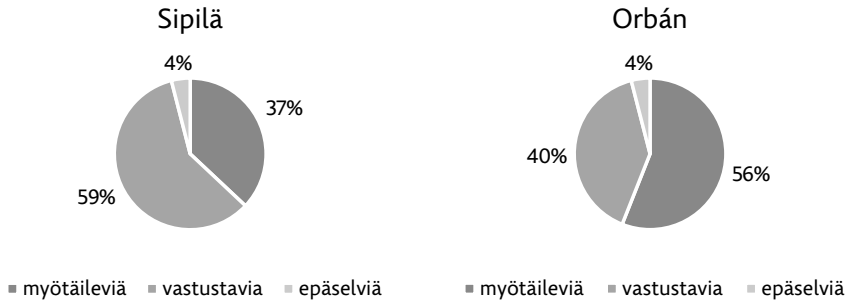
- (16) *Viktor, tegye már meg h vesz egy normális öltönyt es abba eget minket ország világ előtt.* (O4/1)
'Viktor, olkaa niin kiltti, että ostate kunnollisen puvun ja nolaatte meidät mieluummin siinä koko maailman edessä.'

Kommentti koskee Orbánin ”Washington DC” -päivitystä. Vaikka kommentissa huomio keskittyy pääministerin ulkonäön kritisointiin, kirjoittaja viittaa myös siihen, että Orbán tuottaa Unkarille häpeää edustaessaan maata ulkomailla. Kommentin sävy on ironinen (ks. Rahtu 2006a: 45–52); uhrina on pääministeri ja kohteena hänen pukeutumisensa ja kansan nolaaminen. Kommentissa on selvästi intentionaalista inkoherenssia (mts. 29–30): periaatteessa kohtelias teitittely ja pyyntö (*tegye már meg olkaa niin kiltti*) yhdistyvät arkikielisiin sanoihin *eget* (oik. éget) 'nolaatte' ja *normális* 'kunnollinen'¹⁰ sekä epämuodolliseen tyyliin kuuluvaan lyhentämiseen (*h* = hogy 'että', Hámori 2012: 239–241) ja loukkaavaan ulkonäön arvosteluun. Pääministereiden saamissa vastustavissa kommenteissa havaittava kunnioituksen puute, negatiivisten

10. Näiden sanojen tyyliarvot on tarkistettu sanakirjasta MÉK 2003.

tunteiden suora ilmaiseminen ja ilman pehmentämistä esitettävät suorat pyynnöt ovat Brownin ja Levinsonin kohteliaisuusteorian mukaan hyökkäämistä negatiivisia kasvoja vastaan (1987 [1978]: 129–227).

Kuvio 1 havainnollistaa Juha Sipilän ja Viktor Orbánin saamien puhuttelumuotoja sisältävien kommenttien jakautumisen myötäileviin, vastustaviin ja asennoitumiseltaan epäselviin kommentteihin.

Kuvio 1.

Pääministereiden saamien myötäilevien, vastustavien ja asennoitumiseltaan epäselvien kommenttien lukumäärät.

Juha Sipilän saamista 189 kommentista 70 kommenttia (37 %) on tulkittavissa myötäileviksi, 111 (59 %) vastustaviksi ja 8 (4 %) asennoitumiseltaan epäselviksi. Jakauma on varsin erilainen Viktor Orbánin saamissa kommentteissa: 191:stä puhuttelumuotoja sisältävästä kommentista 107 kommenttia (56 %) on luokiteltu myötäileviksi, 77 (40 %) vastustaviksi ja seitsemän (4 %) asennoitumiseltaan epäselviksi.

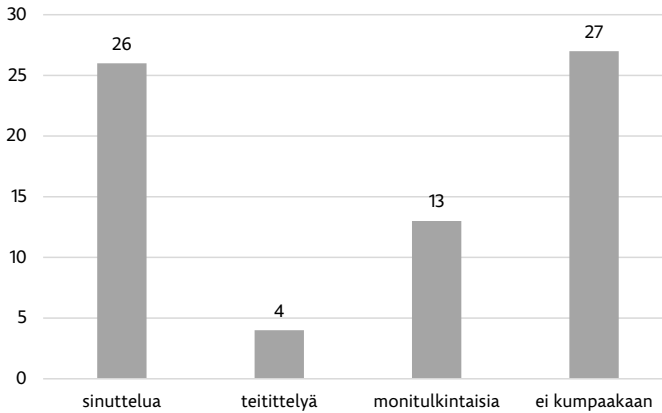
6 Sinuttelu ja teitittely Facebook-kommenteissa

Tässä luvussa tarkastelen sekä eri puhuttelumuotojen määrällistä jakautumista että niiden erilaisia käyttötapoja toisaalta myötäilevissä, samaa mieltä olevissa ja toisaalta vastustavissa ja eri mieltä tai kritiikkiä ilmaisevissa kommentteissa. Päähuomio on laadullisessa analyysissä.

6.1 Sinuttelu ja teitittely myötäilevissä kommentteissa

Lähden liikkeelle sinuttelun ja teitittelyn esiintymisestä molempien pääministereiden saamissa myötäilevissä kommentteissa. Kuten kuviosta 2 ilmenee, Suomen pääministerin Juha Sipilän saamista myötäilevistä, puhuttelumuotoja sisältävistä kommentteista, joita on yhteensä 70, 43:ssa esiintyy joko sinuttelua tai teitittelyä. Noin joka kolmas kaikista kannustavista kommentteista on monitulkintainen, eikä niistä voi varmuudella päätellä, kumpaa puhuttelumuotoa, sinuttelua vai teitittelyä, niissä käytetään. Yksiselitteisistä kommentteista selvä enemmistö sisältää sinuttelua ja vain muutamassa on teitittelyä. Sinuttelun ylivoimaisuudesta voinee päätellä, että suurimmassa osassa

monitulkintaisia kommenttejakaan ei ole kyse Sipilän teitittelystä vaan hänen ja muiden poliitikkojen puhuttelemisesta. Loput 27 kommenttia sisältävät jonkin nominaalisen puhuttelumuodon, ja niihin palaan luvussa 7.

Kuvio 2.

Sinuttelu ja teitittely (N) Sipilän saamissa myötäilevissä kommentteissa.

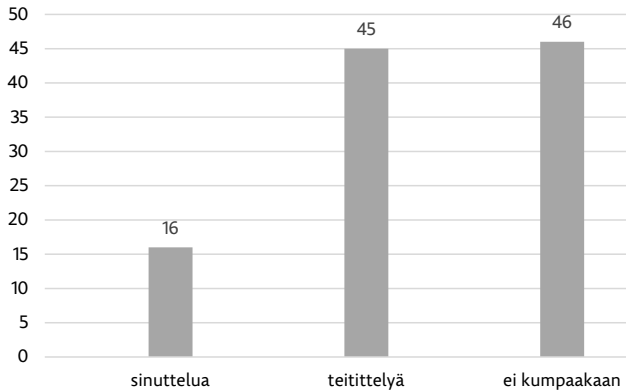
Monitulkintaiset kommentit ovat kahdentyyppisiä. Kuudessa kommentissa en ole pystynyt päättämään, onko niissä pääministerille osoitettua teitittelemistä vai onko kyseessä hänelle ja muille poliitikoille osoitettu monikollinen puhuttelu (ks. esim. 6). Lisäksi aineistossa on seitsemän sellaista kommenttia, jotka on suoraan osoitettu hallitukselle tai useammalle poliitikolle Sipilä mukaan lukien (esim. 17), eikä niistäkään voi tietää, sinutellaanko vai teititelläkö kyseisiä poliitikkoja, sillä monikossa muodot lankeavat yhteen.

- (17) *Suomi tarvitsee ”Juha Sipilöitä”Olette koko tiimi parasta tässä tasavallassa!*
(S2/11)

Todettakoon vielä sinuttelun osalta, että 26 kommentista osa on pelkästään pääministerin sinuttelemista ja osa on kommentteja, joissa pääministeriä sinutellaan ja jossain vaiheessa siirrytään monikkomuotoon ja puhutellaan laajempaa joukkoa (hallitusta tai muita Sipilän poliittikotovereita). Sinuttelu on siis selvässä enemmistössä Sipilälle annetuissa myötäilevissä kommentteissa; yksiselitteisissäkin tapauksissa niitä on yli nelinkertainen määrä teitittelyyn verrattuna.

Viktor Orbánin saamien myötäilevien kommenttien jakauma selviää kuviosta 3 (seur. sivulla). Orbánin saamista myötämielisistä puhuttelumuotoa sisältävistä kommentteista, joita on yhteensä 107, 61:ssä esiintyy sinuttelua tai teitittelyä. Teitittelyn osuus on lähes kolminkertainen sinutteluun verrattuna. Teitittelyä tapahtuu sekä yksikössä että monikossa, eli osa on pelkästään pääministerille, osa pääministerille ja valokuvassa hänen kanssaan esiintyvälle henkilölle osoitettua teitittelemistä. Unkarissa ei

ole vastaavaa kategorisointiongelmaa kuin suomen monitulkitteisissa kommentteissa. Loput kommentit sisältävät jonkin nominaalisen puhuttelumuodon (ks. tarkemmin lukua 7).

Kuvio 3.
Sinuttelu ja teitittely (N) Orbánin saamissa myötäilevissä kommentteissa.

Positiivisissa kommentteissa tapahtuva sinuttelu yhdistyy monesti penkkiurheilusta tuttuihin fraaseihin, kuten seuraavassa esimerkissä:

- (18) *hajra Viktor mi tamogatunk*¹¹ (O₂/56)
'Tsemppiä Viktor me tuemme sinua.'

Unkarin pääministeri on innokas urheilun ystävä, ja hänellä on tapana käyttää poliittisissa puheissaan urheilusta peräisin olevia ilmaisuja, kuten *Hajrá Magyarország! Hajrá magyarok!* 'Tsemppiä Unkari! Tsemppiä unkarilaiset!'¹². Esimerkissä Orbánin slogaaneista ja penkkiurheilusta tutun *hajra*-sanon yhdistäminen sinuttelemiseen sekä pääministerin etunimen käyttöön ja oman tuen ilmaisemiseen on tyypillisempi sinuttelun uudenaikaisesta käyttämisestä unkarilaisten myötäilevissä kommentteissa. Kommentista syntyy mielikuva, että kommentoijat ja pääministeri ovat samaa joukkuetta, jossa sekä kansalaiset että poliitikko puhaltavat yhteen hiileen. Penkkiurheilijatkin kannustavat suosikkejaan sinutellen.¹³ Tämä sinuttelutyyppi muistuttaa mielestäni Sólyomin (2011: 292) kuvailemaa järjestelmänmuutoksen jälkeen syntynyttä *tez* ('sinä2') -sinuttelua, jossa teitittelystä lainattu kohteliaisuus ja kunnioitus yhdistyvät sinuttelun ystävällisyyteen ja solidaarisuuteen.

11. Kommentista puuttuu diakriittisiä merkkejä. Sanojen oikea kirjoitusasu on *hajrá* ja *tamogatunk*.

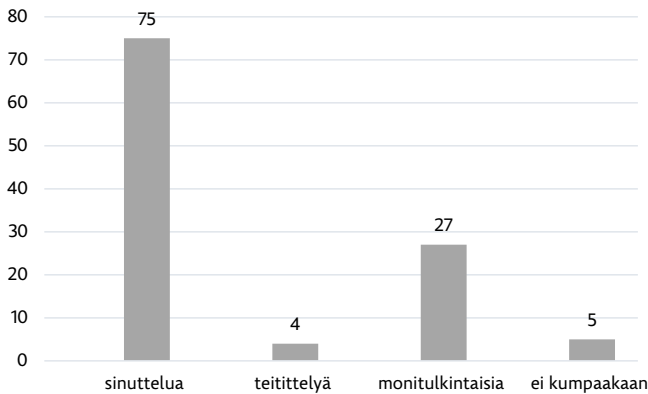
12. Katso sloganin synnystä esim: <https://24.hu/kozelet/2016/08/16/mtva-nincs-politikai-felhangja-annak-hogy-hajra-magyarorszag-hajra-magyarok/>.

13. Varmistin asian kyselemällä lähipiirini urheilufaneilta.

Myötäilevien kommenttien analyysin tuloksena voidaan nähdä erilaisia puhuttelu-strategioita. Suomalaiset kommentoijat ilmaisevat kannustustaan etupäässä sinutteleamalla pääministeriä. Suurin osa unkarilaisista kommentoijista osoittaa tukeaan pitämällä kunnioittavaa etäisyyttä pääministeriin ja käyttämällä kohteliasta teitittelyä. Tämänäyttöisen kohteliaisuuden Larjavaara (2007: 471) luokittelee statuskohteliaisuudeksi. Pieni osa kommentoijista käyttää kuitenkin uudentyyppistä sinuttelua, jossa kunnioitus ja ystävällisyys yhdistyvät (vrt. Larjavaaran [mts. 472] kumppani-kohteliaisuus).

6.2 Sinuttelu ja teitittely erimielisyyttä ilmaisevissa kommentteissa

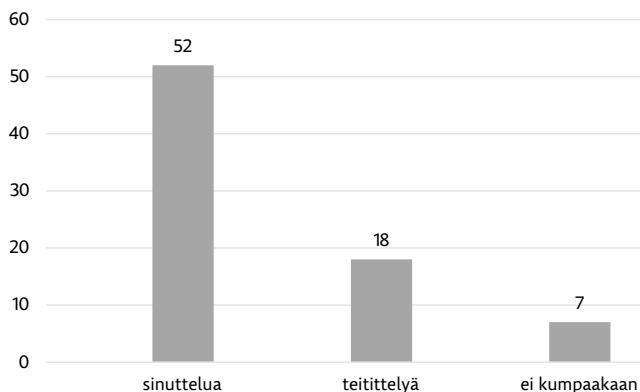
Kun myötäilevien kommenttien tuloksia verrataan vastustaviin kommentteihin, huomataan kiinnostavia eroja. Sipilän päivityksiin tulleista 111:stä puhuttelumuotoja sisältävästä vastustavasta kommentista 106:ssa on sinuttelua tai teitittelyä, mikä on paljon suurempi osuus kuin myötäilevissä kommentteissa (vrt. 43/70 kommenttia).

Kuvio 4.
Sinuttelu ja teitittely (N) Sipilän saamissa vastustavissa kommentteissa.

Kuten kuviosta 4 ilmenee, sinuttelua esiintyy moninkertainen määrä teitittelyyn verrattuna. Yksiselitteisen sinuttelun osuus on vastustavissa kommentteissa suurempi kuin kannustavissa kommentteissa. Noin neljäsosasta kommentteja sen sijaan ei voi päätellä, mistä muodosta on kyse. Voidaan kuitenkin olettaa, että näissä monitulkintaisissa kommentteissa sinuttelun ja teitittelyn suhde on jokseenkin samanlainen kuin yksiselitteisissä tapauksissa, eli kyseessä on monikollinen puhuttelu eikä teitittely.

Pääministeri Viktor Orbánin saamien vastustavien kommenttien jakauma käy ilmi kuviosta 5 (seur. sivulla). Orbánin päivityksiin tulleista 77:stä puhuttelumuotoja sisältävistä vastustavista kommentteista 70:ssä esiintyy joko sinuttelua tai teitittelyä. Sinuttelua sisältäviä kommentteja on miltei kolminkertainen määrä verrattuna teitittelyä sisältäviin. Suurin osa teitittelyä sisältävistä vastustavista kommentteista on sävyiltään ironisia. Niissä yhdistyy erittäin kohteliaiden puhuttelumuotojen käyttö ironiseen, vahvasti negatiiviseen sisältöön, kuten esimerkissä 19.

Kuvio 5.
Sinuttelu ja teitittely (N) Orbánin saamissa vastustavissa kommenteissa.

- (19) *Ez volt a hónap vicce!!! Tisztelt elnök úr le ülhet: Egyes!!!! (O3/5)*
'Tämä oli kuukauden vitsi!!! Arvoisa herra ministeri, voitte istuutua, saatte hylätyn!!!!'

Esimerkissä 19 on unkarilaisten koulujen suullisia kuulusteluja mukaileva tilanne, jossa pääministeri esitetään oppilaana, joka saa hylätyn arvosanan. Kommentissa pääministeriä kutsutaan arvoisaksi ja tittelikin mainitaan; verbi on teitittelymuodossa. Silti Orbánia verrataan oppilaaseen, joka tosipaikan tullen ei osaa mitään. Huutomerkki lisäävät kommentin epämuodollisuutta (Hámori 2012: 239–241). Kommentista paistaa läpi tyylin ja sisällön tahallinen inkoherenssi (Rahtu 2006a: 29–30). Ironian kohteena on päivityksen aihe eli nuorten tulevaisuus ja uhrina pääministeri (ks. mts. 45–52).

Esimerkissä 20 pyydetään pääministeriltä loistoautoa palkkioksi kuvitteellisesta palveluksesta.

- (20) *Hello Viktor ur! Ugy erzem megerdemelnek egy zsir uj 6os bmw-t, hogy miert azt privatba megírom. Kerem minel elobb postazza ☺ koszonom (O1/13)*
'Hello, herra Viktor! Minusta tuntuu, että ansaitsisin ihka uuden kutossarjan bemarkin, syyn kerron yv:nä. Pyydän, että postitatte sen mitä ripeimmin ☺, kiitos.'

Komentissa annetaan ymmärtää, että pääministeri lahjoittaa omaisuuttaan luottoihmisille hämääriä palveluksia vastaan, ja vihjataan näin hänen olevan korruptoitunut. Tässäkin kommentissa käytetään teitittelyä ja kohteliaisuutta ilmaisevia sanoja, kuten *ur* 'herra', *kerem* 'pyydän' ja *koszonom* 'kiitos', sekoitettuna slangisanoihin *zsir* 'ihka' ja *privatba* 'yv:nä'.¹⁴ Hymio lisää kommentin epämuodollisuutta (Hámori 2012: 239–241).

14. Kommentista puuttuu diakriittisiä merkkejä. Sanat ovat oikein kirjoitettuina *úr, úgy, érzem, megerdemelnek, zsir, új, miert, privatba, megírom, kérem, minel, elobb, postázza* ja *köszönöm*.

Kohteliaalle keskustelulle ominaiset ilmaisut yhdessä loukkaavan sisällön, slangi-sanojen ja hymiön kanssa synnyttävät ristiriidan ja antavat ironisen ja epäkohteliaan vaikutelman (ks. Rahtu 2006a: 29–30). Ironian uhrina on pääministeri ja kohteena korruptio (vrt. mts. 44–52).

Kun unkarinkielisiä erimielisyyttä osoittavia kommentteja verrataan myötäileviin, ero on huomattava. Myötäilevissä kommentteissa pääministeriä etupäässä teititellään, vastustavissa taas sinutellaan. Sinuttelu vaikuttaa aineistoni perusteella olevan unkarinkielisissä kommentteissa ensisijaisesti loukkaamisen ja vastustamisen kielellinen väline, teitittely taas samaa mieltä olemisen, kohteliaisuuden ja kunnioituksen ilmaisun keino.¹⁵ Kommentteissa esiintyy jonkin verran näiden keinojen sekoittamistakin: kohteliaan teitittelyn ja puhuttelusanojen yhdistäminen loukkaavan tai ironissävyyisen sisällön kanssa on keino rikkoa rajoja ja rakentaa erittäin loukkaavia kommentteja (esim. 20).

Suomessa valintaan sinuttelun tai teitittelyyn välillä ei näytä liittyvän sellaista funktiota, että jommankumman käyttö ilmaisisi kommentoijan suhtautumista pääministeriin, sillä sinuttelu on molemmissa kommenttityypeissä yleisin keino, jolla kommentoijat puhuttelevat pääministeriä. Tulos on vastoin ennako-odotuksiani, teititelläänhän politiikkoja esimerkiksi vaalikeskusteluissa (Nuolijärvi & Tiittula 2001: 586) ja kuuntelemis- ja haastatteluissa (ks. alaviitettä 1). Toisaalta on pantava merkille, että samalla kun yksiselitteistä sinuttelua esiintyy 37 prosentissa myötäilevistä kommentteista, sitä on 67 prosentissa erimielisyyttä ilmaisevista kommentteista eli huomattavasti enemmän. Vaikuttaa siltä, että kohteliaiksi tarkoitetuissa positiivisissa kommentteissa suomalaiset käyttävät niukemmin sinuttelemista ja turvautuvat mieluummin pelkkien nominaalisten puhuttelumuotojen käyttöön. Pääministeriä vastustavissa kommentteissa taas ei ole tarvetta pyrkiä kohteliaisiin tai neutraaleihin ilmaisiin eikä vältellä puhuteltavan loukkaamista, joten voidaan vain astua puhuteltavaa ”läheemmäs” ja sinutella häntä. Tämä piirre korostuu entisestään, kun tarkastelen seuraavassa alaluvussa *sinä*-pronominin käyttöä molemmissa kommenttityypeissä.

Kun aineistoja tarkastellaan tilastollisen analyysin keinoin, sekä suomen- että unkarinkielisestä aineistosta löytyy tilastollisesti merkittävä korrelaatio kommentin luonteen ja sinuttelun ja teitittelyn valinnan välillä. Suomenkielisessä aineistossa siis sinuttelun esiintyminen on todennäköisempää vastustavissa kommentteissa, unkarilaisessa aineistossa teitittelyä esiintyy todennäköisemmin myönteisissä ja sinuttelua vastustavissa kommentteissa. (Sipilä $\chi^2 = 36.38$, $p < .001$, Cramér's $V = .45$; Orbán $\chi^2 = 55.92$, $p < .001$, Cramér's $V = .55$.)¹⁶

6.3 Sinuttelua ja teitittelyä ilmaisevien pronominien käyttö ja rooli kommentteissa

Sekä suomen että unkarin osalta on kiinnostavaa tarkastella myös sitä, kuinka usein sinuttelun ja teitittelyn yhteydessä käytetään pronominia. Pronomini tekee puhuttelu-

15. On kuitenkin syytä huomioda myös alaluvussa 6.1 mainittu sinuttelun uudenlainen, toverillinen rooli, vaikka siitä onkin tässä aineistossa melko vähän merkkejä.

16. Analyysi on tehty khiin neliö -testillä. Kiitän analysoinnissa saamastani avusta László Vinczeä (Svenska social- och kommunalhöskolan, Helsingin yliopisto).

valinnan näkyvämmäksi kuin jos valinta käy ilmi vain verbintaivutuksesta tai possessiivisuffiksista (esim. suomessa *sinä puhut* vs. *puhut*, *sinun kirjasi* vs. *kirjasi*; unkarissa *te beszélsz* vs. *beszélsz*, *a te könyved* vs. *a könyved*; ks. suomen osalta Lappalainen 2006: 278). Lisäksi unkarin osalta on tarpeen tutkia, kumpaa teitittelypronominia käytetään. Kun tarkastellaan pääministereiden saamia kommentteja siitä näkökulmasta, kuinka monessa esiintyy sinuttelua tai teitittelyä ilmaiseva pronomini, vastustavien ja myötäilevien kommenttien väliltä löytyy taas selkeitä eroja. Taulukko 4 kuvaa pronominien käyttöä suomenkielisisä kommentteissa.

Taulukko 4.

Sinä- ja te-pronominin S Sipilän saamista kommentteissa.

Juha Sipilä	Myötäilevät kommentit	Vastustavat kommentit
<i>sinä</i>	7	30
<i>te</i> yksiselitteisesti teitittelypronominina	5	3
<i>te</i> monitulkintainen	3	14

Suomenkielisisä kommentteissa *sinä*-pronominin käyttö on huomattavasti yleisempää vastustavissa kuin myötäilevisä kommentteissa. Tuloksella voi olla tekemistä myös kohteliaisuuden kanssa, sillä pronominiton sinuttelu saatetaan tulkita kohteliaammaksi (ks. Lappalainen 2006: 278). Kun sinuttelua esiintyy myötämielisistä kommentteista 26:ssä, niistä noin neljäsosassa käytetään *sinä*-pronominia jossain muodossa. Vastustavissa kommentteissa sinuttelua esiintyy puolestaan 75:ssä, ja näistä lähes puolet sisältää myös sinuttelupronominin. Pronominin käyttö on siis suhteessa yleisempää vastustavissa kommentteissa.

Lisäksi on olennaista huomata, että kannustavien kommenttien kaikki sinuttelupronominimuodot ovat yleiskielisiä, kun taas vastustavien kommenttien joukossa on yhdeksän puhekielistä muotoa (esim. *sä*, *sut*, *siun*, *sua* jne.). Noposen (1999) mielestä sinutella puhuttelupronominin (ja koko puheen) yleiskielisyys saa aikaan vaikutelman kohteliaammasta ja muodollisemmasta sinuttelusta, sen puhekielisyys tuttavallisemmasta ja epämuodollisemmasta. Omasta aineistostanikin voi päätellä, että yleiskielestä poikkeavien pronomini- ja muotojen käyttö saattaa pienentää entisestään kommentoijan ja pääministerin välistä puhutteluetäisyyttä.

Taulukosta 5 nähdään, miten pronomineja käytetään unkarinkielisisä kommentteissa. Unkarin osalta itse sinuttelu ja siten myös sinuttelupronominin (*te*) käyttö on melko vähäistä myötäilevisä ja huomattavasti yleisempää vastustavissa kommentteissa. Kohteliaaksi mutta etäiseksi mielletty *ön/önök*-pronomini esiintyy odotusteni mukaisesti paljon useammin positiivisissa kuin negatiivisissa kommentteissa. *Maga* tai monikollista *maguk*-pronominia käytetään hyvin vähän: myönteisissä kommentteissa kaksi kertaa, vastustavissa kerran. Tulos on jokseenkin yllättävä, koska *maga*-pronominin, jota pidetään vieraita puhuteltaessa epäkohteliaana (Kovács & Tánzos 2015: 251), olisi kuvitellut sopivan negatiivisiin kommentteihin, joissa se olisi voinut palvella sinuttelun rinnalla yhtenä loukkaamisen välineenä. Kovácsin ja Tánzosin (mas. 250) kysely-

tutkimuksen mukaan Unkarin kouluissa on opetettu *maga*-pronominin käytön olevan rahvaanomaista. Tämä voi olla yksi syy siihen, että kommentoijat karttavat sitä.

Taulukko 5.

Te, ön ja maga-pronominit Orbánin saamista kommentteissa.

Viktor Orbán	Myötäilevät kommentit	Vastustavat kommentit
<i>te</i> (sinuttelupronomini) ¹⁷	7	16
<i>ön/önök</i> (teittelypronomini)	22	6
<i>maga/maguk</i> (teittelypronomini)	1	1
<i>ön/önök ja maga/maguk</i> samassa kommentissa	1	0

7 Nominaaliset puhuttelumuodot

Aineistossani esiintyy myös paljon nominaalisia puhuttelumuotoja. Suomen- ja unkarinkieliset kommentoijat puhuttelevat pääministereitä usein heidän etu- tai sukunimillään, koko nimellään, tittelillään tai näiden kombinaatioilla. Muut kommentoijien käyttämät nominaaliset puhuttelusanat liittyvät myötämielisissä kommentteissa lähinnä pääministerin poliittisiin tehtäviin, vastustavissa kommentteissa ne tähtäävät pääasiassa pääministereiden nimittelemiseen. Tässä luvussa tarkastelen ensin sitä, millaisia nimenmuotoja ja titteleitä kommentoijat käyttävät pääministeriä myötäilevissä ja vastustavissa kommentteissa. Tutkin myös sitä, näkyykö näissä valinnoissa jotakin säännönmukaisuutta tai toistuvuutta.

Taulukko 6 (seur. sivulla) esittelee nimen ja tittelin esiintymistä Juha Sipilän ja Viktor Orbánin saamista myötämielisissä kommentteissa. Suomenkielisessä aineistossa selvästi yleisin nominaalinen puhuttelumuoto on etunimi, jonka osuus kaikista nominaalisista puhutteluista on yli 60 prosenttia. Tätä havainnollistaa seuraava esimerkki.

(21) *Siunausta ja voimia Juha, seuraavaksi pitkät yöunet!* (S2/60)¹⁸

Kommentti liittyy Sipilän sote-neuvottelupäivitykseen. Kannustamisen lisäksi kommentoija ilmaisee huoltaan pääministerin väsymisestä. Etunimellä puhuttelu ei ole suomen kielessä kovin yleinen ilmiö (Seppänen 1989: 199, 213–218), ja asiakaspalvelutilanteissa sitä saatetaan pitää ärsyttävänä (Isosävi & Lappalainen 2015a). Pää-

17. Unkarin kieliopeissa osaa persoonapronominien taivutetuista muodoista kutsutaan pronominaaliksi adverbiksi (ks. esim. M. Korchmáros 2007: 127–129).

18. Uskonnollisävytteisiä kommentteja ja toivotuksia esiintyy molempien pääministereiden saamisesta kommentteissa, Sipilällä 11:ssä, Orbánilla 14 kommentissa.

ministerin puhuttelussa se näyttää olevan kuitenkin sympatian ja ystävällisyyden osoittamisen ilmaisukeino. Etunimen käytön runsaus suomalaisessa aineistossa onkin yllättävää.

Taulukko 6.

Nimen ja/tai tittelin esiintyminen Sipilän ja Orbánin saamista myötäilevissä kommentteissa.

Sipilän puhuttelumuoto	Myötäilevät kommentit	Orbánin puhuttelumuoto	Myötäilevät kommentit
etunimi	24	etunimi	13
<i>herra</i> + etunimi	0	etunimi + <i>úr</i> 'herra' ¹⁹	2
sukunimi	5	sukunimi	6
koko nimi	2	koko nimi	6
titteli	3	titteli	1
titteli + sukunimi	2	sukunimi + titteli ¹⁹	0
titteli + koko nimi	1	koko nimi + titteli ¹⁹	5
<i>herra</i> + titteli	5	titteli + <i>úr</i> 'herra' ¹⁹	47
<i>arvoisa</i> + <i>herra</i> + titteli	0	<i>tisztelt</i> 'arvoisa' + titteli + <i>úr</i> 'herra' ¹⁹	6
<i>rakas</i> + titteli	0	<i>drága</i> 'rakas' + titteli	2
Yhteensä	42	Yhteensä	88

Muutaman kerran suomenkielisissä kommentteissa esiintyvät myös pääministerin suku- ja koko nimi sekä titteli yksin tai nimen yhteydessä. Titteli yhdessä *herra*-sanan kanssa esiintyy 5 kommentissa, ja näistä 4 on hyvän itsenäisyyspäivän toivotuksia. Myönteisten kommenttien ylivoimaisesti suosituin nominaalinen puhuttelusana on siis pääministerin etunimi.

Kun verrataan suomenkielisiä kommentteja unkarinkielisiin, nähdään aivan erilainen jakauma. Edellä mainittujen nominaalisten puhuttelumuotojen määrä on kaikkiaan suurempi unkarinkielisessä kuin suomenkielisessä aineistossa, ja runsas tittelin käyttö on aivan silmiinpistävää. Ilmaisuihin *miniszterelnök* 'pääministeri' tai siitä lyhennetty *miniszter* tai *elnök* yksikseen tai yhdistettynä sanojen *úr* 'herra', *tisztelt* 'arvoisa' ja *drága* 'rakas' kanssa on käytössä peräti 56 kertaa (ks. esimerkkiä 22) ja titteli kokonimen kanssa 5 kertaa, eli titteli on käytössä peräti 61 kommentissa. Esimerkissä 22 kommentoija onnittelee pääministeriä ja tämän kollegoja (teitittely tapahtuu monikossa) junaliikenteen aloittamiseen liittyvässä päivytyksessä.

- (22) *Ez is az egyik legnagyoszerűbb dolog, amit létrehozta! Gratulálok, további sok sikert a munkájukhoz drága Miniszterelnök Úr! (O7/17)*
'Tämäkin on hienompia juttuja, jonka olette luoneet! Onnitelluni ja menestystä työssänne, rakas herra pääministeri!'

19. Näiden järjestys unkarissa on päinvastainen kuin suomessa.

Esimerkissä pääministeriä kehuaan vuolaasti käyttämällä superlatiivia, onnittelemalla ja toivottamalla menestystä. Tittelin lisäksi puhuttelussa esiintyy sana *drága* 'rakas', joka luo kommenttiin lisää lämmintä sävyä.²⁰ Tittelin yleisyys kommentteissa ei ole yllättävää – onhan Unkarissa poliitikkojen kohteliaalle puhuttelulle televisiossa ja radiossakin hyvin tyypillistä se, että titteleitä käytetään runsaasti (vrt. Domonkosi 2002: 134).

Esiintymisjärjestyksessä seuraavana on etunimi (*Viktor*), joka esiintyy 13 kommentissa. Unkarin pääministerin etunimen käyttö myönteisissä yhteyksissä on täysin niiden sääntöjen vastaista, jotka vallitsevat korkeassa asemassa olevan politiikan kanssa kasvokkain käytävissä keskusteluissa (ks. Domonkosi 2002: 134). Myötäilevien kommenttien osalta se vaikuttaa olevan juuri sellainen ilmiö, jonka mielestäni nettikeskusteluiden välittömyysihanne ja Sólyomin (2011) kuvaama uudenlaisen, kohteliaan sinuttelun leviäminen ovat mahdollistaneet. Esimerkissä 23 etunimikäyttöön liittyy sinuttelua ja hymiö, joka luo epämuodollista sävyä:

- (23) *Az isten tartson meg Viktor ☺ (O8/3)*
'Jumala pitääköön sinusta huolta Viktor! ☺'

Kommentti liittyy Orbánin päivitykseen, jossa pääministeri kannustaa kokkiolympialaisiin osallistuvaa unkarilaista. Kommentissa osoitetaan pääministerille sympatiaa uskonnollisävytteisin toivotuksin. Tämä kommentti on jälleen esimerkki uudenlaisesta kunnioittavasta sinuttelusta (ks. myös esim. 18). Myötäilevien kommenttien etunimipuhutteluun liittyykin tavallisimmin sinuttelua. Kahdessa kommentissa esiintyy harvinaisempi *Viktor úr* 'herra Viktor' -kombinaatio ja sinuttelua.

Edellä kävi ilmi, että pääministereiden saamista myötämielisissä kommentteissa dominoi suomessa pääministerin etunimi, unkarissa taas titteli. Taulukossa 7 (seur. sivulla) esitän Suomen ja Unkarin pääministerin saamista vastustavissa kommentteissa esiintyvien nimi- ja tittelipuhuttelujen määrät. Erimielisyyttä ilmaisevissa kommentteissa tulokset eroavat äskeisistä hyvin selvästi. Suomen pääministerille osoitettujen myötäilevien kommenttien etunimipainotteisuus vaihtuu vastustavissa kommentteissa sukunimipainotteisuudeksi. Pääministeriä puhutellaan 23 kommentissa sukunimellä; miltei puolet vähemmän (14 es.) esiintyy etunimipuhuttelua ja 5 kertaa koko nimi. Titteli esiintyy 9 kertaa; näistä itsekseen kolme kertaa, neljässä kommentissa *herra-*, kahdessa *arvoisa-*sanana. Sukunimipuhutteluista kolmessa sukunimeen liittyy myös lisämäärite, ja kaikki kolme ovat halventavia nimityksiä: sihisevällä alkusoinnillaankin vaikuttavat *suvakki Sipilä* ja *saatanan Sipilä* sekä *jeesustelija Sipilä*. Esimerkissä 24 on sukunimipuhuttelua:

- (24) *Sipilä, Soini, Stubb ja Orpo - ilma on täynnä keskisormia ja ne kaikki ovat teille! (S2/189)*

20. Nominaalinen puhuttelumuoto esiintyy onnittelevirkkeen lopussa; tämä on tyypillistä myös Domonkosin tutkimassa Facebook-aineistossa (vrt. Domonkosi 2019: 83).

Tämä kommentti on kirjoitettu Sipilän sote-päivitykseen, ja se edustaa nimipuhutteluvalinnallaan tyypillisintä vastustavien kommenttien ryhmää. Kommenteissa runsaasti esiintyvät sukunimipuhuttelut ovat näennäistä muodollisuutta, jonka avulla vastustava kommenttia kirjoittava henkilö ottaa pääministeriin etäisyyttä ja täten ilmaisee olevansa eri mieltä pääministerin (toimien) kanssa.

Taulukko 7.

Nimen ja/tai tittelin esiintyminen Sipilän ja Orbánin saamista vastustavissa kommenteissa.

Sipilän puhuttelumuoto	Vastustavat kommentit	Orbánin puhuttelumuoto	Vastustavat kommentit
etunimi	14	etunimi	10
<i>herra</i> + etunimi	0	etunimi + <i>úr</i> 'herra' ²¹	1
sukunimi	23	sukunimi	4
<i>herra</i> + sukunimi	0	sukunimi + <i>úr</i> 'herra' ²¹	1
koko nimi	5	koko nimi	1
<i>arvoisa</i> + koko nimi	0	<i>tisztelt</i> 'arvoisa' + koko nimi	1
lempinimi/nimenmuunnos	0	lempinimi/nimenmuunnos	5
titteli	3	titteli	0
<i>herra</i> + titteli	4	titteli + <i>úr</i> 'herra' ²¹	8
<i>arvoisa</i> + titteli	2	<i>tisztelt</i> 'arvoisa' + titteli	1
<i>arvoisa</i> + <i>herra</i> + titteli	0	<i>tisztelt</i> 'arvoisa' + titteli + <i>úr</i> 'herra' ²¹	1
<i>rakas</i> + titteli	0	<i>drága</i> 'rakas' + titteli	1
Yhteensä	51	Yhteensä	34

Esimerkin 25 kommentti on tullut päivitykseen, joka kertoo työmarkkina-keskusjärjestön kanssa käytyjen neuvottelujen tuloksista.

- (25) *Kyllä sä oot niin pihalla kuin olla voi - jo pelkästään SINUN kutsumat matut syövät nuo säästöt hetkessä - keneltä meinaat sitten taas ottaa rahaa - maksaako firmasi kenties veroja viimeinkin? Husuterveiset sinulle Herra Pääministeri! (S4/18)*

Herra-sanankäyttö rinnakkain kielteisen, voimakkaan rasistisen sisällön kanssa on keino tuoda kontrastia ja lisäjännitettä kommentoijan sanomaan. Kommentoija viittaa myös pääministerin isoon omaisuuteen, ymmärtämättömyyteen talusasioissa ja sallivaan maahanmuuttopolitiikkaan. Kommentin sävy on pilkallinen. Yli-Vakkurin (1989: 48) mukaan *herra*-sanaa voidaankin käyttää suomessa pilkkaavan sävyn ilmaisemiseen.

Unkarin pääministeriä puhutellaan negatiivisissa kommenteissa useimmiten etunimellä. Tärkeässä asemassa olevan politiikan puhuttelemisen etunimellä on selvää normien rikkomista.

21. Näiden järjestys unkarissa on päinvastainen kuin suomessa.

- (26) *Viktor társtettes vagy* (+ linkki kioskimurhaa koskevaan uutiseen) (O1/31)
'Viktor olet rikoskumppani.'

Vaikka kommentti liittyy pääministerin pakolaisasiaa koskevaan päivitykseen, se ei ota kantaa pakolaiskysymykseen vaan toiseen ajankohtaiseen tapahtumaan, niin sanottuun kioskimurhaan. Vuonna 2013 Unkariin perustettiin tupakkakioskit. Tupakkatuotteet vedettiin pois päivittäistavaraupoista ja niitä alettiin myydä näissä kioskeissa yksinoikeudella. Uusi järjestely herätti paljon epäilyksiä ja kritiikkiä kioskien perustamis- ja myyntioikeuksista. Tupakkakioskeille tuli tarkat säännöt; niiden ulkopuolella ei saa olla mainoksia tai tuotteita näkyvissä. Samana päivänä, kun Orbánin päivitys on kirjoitettu, murhattiin läpinäkymättömin ovin varustetussa tupakkakioskissa naismyyjä. Mediat ja keskustelufoorumit täyttyivät kirjoituksista, joiden mukaan kioskien tiukat perustamissäännöt tekevät niistä vaarallisia ja otollisia paikkoja ryöstöille. Esimerkissä 26 kommentoija ilmaisee siis mielipiteenään, että pääministeri on osasyllinen myyjän murhaan. Kommentti on erittäin lyhyt, ja siinä pääministerin etunimi yhdistyy sinuteluun ja vakavaan syytteesen sekä loukkaavaan sävyyn.

Toiseksi yleisin nominaalinen puhuttelumuoto on tittelin ja sanan *úr* 'herra' käyttö, josta on 8 esiintymää. Näistä 7 kommentin sävy on tulkintani mukaan ironinen (ks. esim. 19). Aikaisempi tutkimus osoittaa, että näennäisesti kohteliasta ilmausta voidaan käyttää ironisesti toisen loukkaamiseen (ks. Rahtu 2006a: 29–30; 2006b). Seuraavaksi eniten ovat käytössä pääministerin nimestä tehdyt lempinimet tai nimenmuunnokset (5 es.). Unkarissa lempinimien käyttö on hyvin yleistä esimerkiksi perhepiirissä, koulussa, ystävien kesken ja työpaikoilla; niiden käyttö on tyypillisesti rinnakkaista sinutteen kanssa lukuun ottamatta esimiehen ja alaisen välistä suhdetta (Angelusz & Tardos 1995; Domonkosi 2002: 63–67), eivätkä ne sovi neutraaleihin tai virallisiin yhteyksiin. Kommentoijien käyttämät lempinimet ovat kaiken lisäksi epätavallisia, selvästi pilkkaamismielessä tehtyjä (*Vityya, Vitya, Viki*). *Vityya* ja *Vitya* ovat venäläiskuuloisia nimenväännöksiä, ja *Viki* on Unkarissa yleensä Viktória-nimisten tyttöjen lempinimi ja miehen lempinimenä harvinainen. Etu- ja lempinimen käyttö pääministeriä puhuteltaessa on selvää normien rikkomista ja kommentoijan ja poliitikon välisen etäisyyden tahallista pienentämistä, jonka tarkoituksena on ilmaista erimielisyyttä tai loukata.

Oma ilmiönsä ovat Unkarin pääministerin sukunimestä väännetyt muunnokset, joita esiintyy pari kertaa nimenomaan vastustavissa kommentteissa. Orbánin nimestä tehdään yhdessä kommentissa venäläiskuuloinen *Orbanovszki*, jolla selvästi viitataan Orbánin väitettyyn venäläismieliseen ulkopolitiikkaan. Eräässä toisessa kommentissa esiintyy *Szarbán*, suomeksi Paska-bán. Sen *bán*-osiosta tulee unkarilaiselle heti mieleen sana *bán* eli 'baani', joka tarkoittaa Unkarissa ja joissakin muissa Euroopan maissa aatelisarvoa (ks. esim. Paloposki 2015).

- (27) *Kár a gözért Szarbán, véged van a bandáddal együtt!!!* (O3/2)
'Turha yritys, Paska-baani, olet mennyttä jengisi kanssa!'

Muut kommentoijien käyttämät nominaaliset puhuttelusanat esiintyvät molemmissa aineistoissa tyypillisesti negatiivisissa kommentteissa. Esimerkiksi Sipilää pu-

hutellaan nimillä *miljonääri*, *petturi*, *palkannussija*, *turvenuijainsinööri*, Orbánia taas nimillä *minielnök* 'minipresidentti', *haverom* 'kaverini', *szardarab* 'paskapala' ja *gané* 'sontä'. Myötämielisissä kommentteissa niitä on vain muutama, kuten Sipilälle ja muille osoitettu *rakennusmiehet*, joka viittaa sote-uudistuksen tekijöihin. Unkarin aineistossa *pomo* on vitsikäs nimitys pääministerille, ja *aquaman* viittaa Orbánin rooliin vesiuurheilun tukijana.

8 Yhteenveto

Tässä artikkelissa olen tarkastellut Suomen ja Unkarin pääministereiden puhuttelua Facebook-kommenteissa. Teoreettisena taustana olen käyttänyt aiempaa sosio-pragmaattista puhuttelututkimusta. Olen jossain määrin tukeutunut analyysissäni myös perinteiseen kohteliaisuusteoriaan. Tulokset osoittavat, että suomenkielisessä aineistossa pääministerille suunnatuista suorista kommentteista puhuttelua esiintyy kolmasosassa (33 %), unkarinkielisistä vain 16 prosentissa. Unkarinkieliset kommentit ovat siis aineistoni perusteella arempia puhuttelemaan pääministeri Viktor Orbánia suoraan kuin suomenkielisiä kommentteja kirjoittaneet pääministeri Juha Sipilää. Tämä johtuu todennäköisesti Unkarin poliittisesta kulttuurista: pääministerin ja kansalaisen välinen etäisyys koetaan Unkarissa suuremmaksi kuin Suomessa.

Myötäilevien ja vastustavien kommenttien puhuttelustrategiat eroavat toisistaan huomattavasti suomen- ja unkarinkielisessä aineistossa. Taulukossa 8 on yhteenveto kommentoijien puhuttelustrategioista.

Taulukko 8.
Kommentoijien puhuttelustrategiat.

Kommentin luokitus	Puhuttelu-strategiat	Sipilä	Orbán
Myötäilevät	ensisijainen	sinuttelu etunimi	teitittely titteli <i>ön 'te'</i>
	toissijainen	-	sinuttelu etunimi
Vastustavat	ensisijainen	sinuttelu <i>sinä</i> -pronomini (ja sen puhekieliset variantit) sukunimi	sinuttelu <i>te 'sinä'</i> -pronomini etu-/sukunimi/ nimenmuunnos
	toissijainen	-	teitittely titteli (ironia)

Suomenkielisissä myönteisissä kommentteissa voidaan tulkita sinuttelun ja etunimellä puhuttelun palvelevan suomalaiselle kulttuurille tyypillistä kumppanikohteliaisuutta (ks. Larjavaara 2007: 472). Unkarinkielisessä aineistossa puolestaan havaitaan statuskohteliaisuutta (ks. mts. 471), johon kommentoija pyrkii teitittelemällä pääministeriä ja käyttämällä usein titteliä; lisäksi hän valitsee kahdesta mahdollisesta teitittely-

pronominiasta kohteliaammaksi ja virallisemmaksi mielletyn *ön*-pronominin. Tämä ei ole yllättävää, koska nyky-Unkarissakin puhutteltavan asemalla on edelleen vahva vaikutus puhuttelumuodon valintaan (ks. Kovács & Tánczos 2015: 241–261). Toissijaisena strategiana voidaan nähdä joissain unkarinkielisissä kommentteissa ilmenevä uudensuomalaisen, ystävällisen ja kunnioittavan, sinuttelun käyttö, joko liitettyinä etunimellä puhutteluun tai sitä ilman. Ilmiö liittyy globalisaatioon (vrt. Sólyom 2011: 292). Tulevaisuudessa kannattaisi kartoittaa laajemman aineiston avulla, minkäikäiset ja -taustaiset henkilöt käyttävät tätä sinuttelutyyppejä.

Vastustavissa kommentteissaan suomalainen kommentoija sinuttelee pääministeriä vielä todennäköisemmin kuin tätä kannustaessaan, ja sinuttelu yhdistyy tällöin usein *sinä*-pronominin ja sen puhekielisten varianttien käyttöön sekä kriittiseen sisältöön. Tällä liiallisella tuttavallisuudella kommentoija pyrkinee tunkeutumaan pääministerin henkilökohtaiselle alueelle. Unkarinkielisissä vastustavissa kommentteissa kirjoittaja rikkoo tyypillisesti statuskohteliaisuuden normeja: hän sinuttelee paljon todennäköisemmin kuin teitittelee, suosii *te* 'sinä'-pronominia sekä käyttää tittelin sijaan etunimeä, sukunimeä tai nimenmuunnosta, mikä todennäköisesti mielletään kunnioituksen puutteen ilmaisukeinoksi ja loukkaavaksi. Toissijaisena strategiana joissain unkarin kommentteissa käytetään ylikohteliaisuutta: teitittelyä sekä tittelöintiä palvelemissa ironista esitystapaa ja kritiikkiä intentionaalisen inkoherenssin (Rahtu 2006a: 29–30) avulla.

Internetin sinuttelukäytännön ja vaikutusvaltaisen poliitikon teitittelynormin törmäyksessä syntyy kekseliäitä pääministerin puhuttelumuotovalintoja. Olisikin hedelmällistä tutkia vaikutusvaltaisten poliitikkojen puhuttelua muissa medioissa. Myös toisentyyppisten verkkokeskustelujen puhuttelukäytäntöjen kartoittaminen voisi tuottaa arvokasta lisätietoa tästä aiheesta. Omien tutkimustulosteni tarkentamista voisi palvella kommentoijien taustojen tarkempi tutkiminen ja aineiston laajentaminen.

Internetissä tapahtuva puhuttelu suomessa ja unkarissa ei ole menossa yksipuolisen sinuttelun ja pelkkien nimitäjäysten valitsemisen suuntaan, vaan puhuttelumuotojen valintaan vaikuttavat monet tekijät ja käyttäjän yksilölliset mieltymykset. Nopeasti muuttuvassa maailmassa puhuttelumuotojen periaatteet muuttuvat ja mukautuvat uusiin tilanteisiin ja vaatimuksiin joustavasti ja kekseliäällä tavalla.

Lähteet

- ANGELUSZ, RÓBERT – TARDOS, RÓBERT 1995: Megszólítások egy átalakuló világban. – *Jelkép* 3–4 s. 39–52.
- BENCZE, LÓRÁNT 2005: Politeness in Hungary. Uncertainty in a changing society. – Leo Hickey & Miranda Stewart (toim.), *Politeness in Europe* s. 234–246. Clevedon: Multilingual Matters.
- BÓDI, ZOLTÁN 2004a: *A világháló nyelve. Internetezők és internetes nyelvhasználat a magyar társadalomban*. Budapest: Gondolat Kiadó.
- 2004b: Az írás és a beszéd viszonya az internetes interakcióban. – *Magyar Nyelvőr* 128 s. 286–294.

- BRAUN, FRIEDERIKE 1988: *Terms of address. Problems of patterns and usage in various languages and cultures*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- BROWN, PENELOPE – LEVINSON, STEPHEN C. 1987 [1978]: *Politeness. Some universals in language usage*. Studies in interactional sociolinguistics 4. Cambridge: Cambridge University Press.
- BROWN, ROBERT – GILMAN, ALBERT 1960: The pronouns of power and solidarity. – Thomas A. Sebeok (toim.), *Style in language* s. 253–276. Cambridge, Massachusetts: The Massachusetts Institute of Technology.
- CLYNE, MICHAEL – NORRBY, CATRIN – WARREN, JANE 2009: *Language and human relations. Styles of address in contemporary language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- DOMONKOSI, ÁGNES 1999: A nyelvi viselkedés mintái a televízióban. – *Magyar Nyelvőr* 123 s. 286–291.
- 2002: *Megszólítások és beszédpartnerre utaló elemek nyelvhasználatunkban*. A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 79. Debrecen: Debreceni Egyetem.
- 2010: Variability in Hungarian address forms. – *Acta Linguistica Hungarica* 57 s. 29–52.
- 2018: The socio-cultural values of Hungarian V forms of Address. – *Eruditio – Educatio* 13(3) s. 61–72.
- 2019: Address forms in conversations on social media. – *Eruditio – Educatio* 14(3) s. 77–87.
- DOMONKOSI, ÁGNES – KUNA, ÁGNES 2015: A tetszikelés szociokulturális értéke. A tetszikelő kapcsolattartás az orvos-beteg kommunikációban. – *Magyar Nyelvőr* 139 s. 39–63.
- ERVIN-TRIPP, SUSAN 1972: On sociolinguistic rules. Alternation and co-occurrence. – John. J. Gumperz & Dell Hymes (toim.), *Directions in sociolinguistics. The ethnography of communication* s. 213–250. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- HÁMORI, ÁGNES 2012: Tudunk mi normális hangnemben is társalogni. Stílus, személyesség és egyezkedés az internetes fórumokon folyó társalgásban. – Szilárd Tátrai & Gábor Tolcsvai Nagy (toim.), *A stílus szociokulturális tényezői. Kognitív stilisztikai tanulmányok* s. 223–261. Budapest: ELTE.
- HARMAT, ÁRPÁD PÉTER 2016: Rendszerváltás Magyarországon. <http://tortenelemcikkek.hu/node/659> (7.1.2021).
- HAVU, EVA 2019: Discours médiés par ordinateur et stratégies d’adresse. – *Bergen Language and Linguistics Studies* 10(1). Bergen: University of Bergen. <https://doi.org/10.15845/bells.v10i1.1404>.
- ISOSÄVI, JOHANNA 2015: Le dissensus, la polémique et la violence verbale. Quelles sont leurs manifestations dans la communication Facebook? Exemple du profil ”Contre Nicolas Sarkozy”. – Ulla Tuomarla, Juhani Härmä, Liisa Tiittula, Anni Sairio, Maria Paloheimo & Johanna Isosävi (toim.), *Dialogic Language Use 3. Miscommunication and verbal violence. Dimensions du dialogisme 3. Du malentendu à la violence verbale. Dialogischer Sprachgebrauch 3. Misskommunikation und verbale Gewalt* s. 111–124. Mémoires de la Société Néophilologique de Helsinki. Tome XCIII. Helsinki: Modern Language Society.
- ISOSÄVI, JOHANNA – LAPPALAINEN, HANNA 2015a: First names in Starbucks. A clash of cultures? – Catrin Norrby & Camilla Wide (toim.), *Address practice as social action. European perspectives* s. 97–118. London: Palgrave Macmillan.
- ISOSÄVI, JOHANNA – LAPPALAINEN, HANNA 2015b: Johdanto. – Johanna Isosävi & Hanna Lappalainen (toim.), *Saako simutella vai täytyykö teititellä? Tutkimuksia eurooppalaisten kielten puhuttelukäytännöistä* s. 9–33. Tietolipas 246. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- KRETZENBACHER, HEINZ – SCHÜPBACH, DORIS 2015: Communities of addressing practice? Address in Internet forums based in German-speaking countries. – Catrin Norrby & Camilla Wide (toim.), *Address practice as social action. European perspectives* s. 33–53. London: Palgrave Macmillan.
- KOVÁCS, MAGDOLNA – TÁNCZOS, OUTI 2015: Hapuilua pimeässä? Unkarin muuttuvat puhuttelukäytännöt. – Johanna Isosävi & Hanna Lappalainen (toim.), *Saako sinutella vai täytyykö teitillä? Tutkimuksia eurooppalaisten kielten puhuttelukäytännöistä* s. 241–261. Tietolipas 246. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LAPPALAINEN, HANNA 2006: *Mie vai mää, sinä vai te?* Virkailijoiden kielelliset valinnat itseän ja vastaanottajaan viitatessa. – Marja-Leena Sorjonen & Liisa Raevaara (toim.), *Arjen asiointia. Keskusteluja Kelan tiskin äärellä* s. 241–284. Tietolipas 210. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2015: *Sinä vai te vai sekä että?* – Johanna Isosävi & Hanna Lappalainen (toim.), *Saako sinutella vai täytyykö teitillä? Tutkimuksia eurooppalaisten kielten puhuttelukäytännöistä* s. 72–104. Tietolipas 246. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2020: Millaista kohteliaisuutta suomalaiset arvostavat asiakaspalvelussa? – Kaarina Hippi, Hanna Lappalainen & Pirkko Nuolijärvi (toim.), *Suomalaisten kielellistä elämää. Sata suomalaista kielellistä elämäkertaa -hankkeen satoa* s. 253–287. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LARJAVAARA, MATTI 2007: *Pragmasemantiikka*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- M. Korchmáros, Valéria 2007: *Unkarin kielioppi muillekin kuin unkarilaisille*. Szeged: Hungarian & Central-European International Studies Center.
- MÉK = *Magyar Értelmező Kéziszótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó 2003.
- MILLS, SARA 2011: Discursive approaches to politeness and impoliteness. – Linguistic Politeness Research Group (toim.), *Discursive approaches to politeness* s. 19–56. Berlin: Mouton de Gruyter.
- NOPONEN, ANNA-LEENA 1999: *Sinä vai te?* – *Kielikello* 2/1999 s. 11–16.
- NORRBY, CATRIN – WIDE, CAMILLA (toim.) 2015: *Address practice as social action. European perspectives*. London: Palgrave Macmillan.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO – TIITTULA, LIISA 2001: *Rakas Tarja ja hyvä ystävä*. Puhuttelu minän ja sosiaalisten suhteiden esittämisen keinona televisiokeskustelussa. – *Virittäjä* 105 s. 580–601.
- PALOPOSKI, PÄIVI 2015: Puolan paanit. Puolan kielen puhuttelukäytännöistä. – Johanna Isosävi & Hanna Lappalainen (toim.), *Saako sinutella vai täytyykö teitillä? Tutkimuksia eurooppalaisten kielten puhuttelukäytännöistä* s. 210–240. Tietolipas 246. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PAUNONEN, HEIKKI 2010: Kun Suomi siirtyi sinutteluun. Suomalaisten puhuttelutapojen murroksesta 1970-luvulla. – Hanna Lappalainen, Marja-Leena Sorjonen & Maria Vilkuna (toim.), *Kielellä on merkitystä. Näkökulmia kielipolitiikkaan* s. 325–368. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- RAHTU, TOINI 2006a: *Sekä että. Ironia koherenssina ja inkoherenssina*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2006b: Miksi Ninni on näkymätön? – Salla Kurhila & Anne Mäntynen (toim.), *Tunnetta mukana. Kirjoituksia Jyrki Kalliokosken 50-vuotispäivän kunniaksi* s. 186–204. Kieli 17. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- SEPPÄNEN, EEVA-LEENA 1989: Henkilöön viittaaminen puhetilanteessa. – Auli Hakulinen (toim.), *Suomalaisen keskustelun keinoja I*. s. 195–222. Kieli 4. Helsinki: Helsingin yli-

- opiston suomen kielen laitos.
- 1998: *Läsnäolon pronominit. Tämä, tuo, se ja hän viittaamassa keskustelun osallistujaan.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SÓLYOM, ERIKA 2011: Linguistic address systems in post-1989 Hungarian urban discourse. – Steven Tötösy de Zepetnek & Louise O. Vasvári (toim.), *Comparative Hungarian cultural studies* s. 284–294. West Lafayette: Purdue University Press.
- SUOMELA-HÄRMÄ, ELINA – HÄRMÄ, JUHANI – HAVU, EVA (toim.) 2013: *Représentations des formes d’adresse dans les langues romanes.* Memoires de la Société Néophilologique de Helsinki, tome LXXXIX. Helsinki: Société Néophilologique.
- VESZELSZKI, ÁGNES 2017: *Netnyelvészet. Bevezetés az internet nyelvhasználatába.* Budapest: L Harmattan.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoersio. <http://scripta.kotus.fi/visk> (7.1.2021).
- Yle Uutiset 14.12.2017 = Salminen, Juho 2016: Toimittajalta. Miksi presidenttiehdokkaita sinutellaan ja muita kysymyksiä vaaligalleriasta. <https://yle.fi/uutiset/3-9975067> (7.1.2021).
- YLI-VAKKURI, VALMA 1989: Suomalaisen puhuttelun piirteitä. – Anneli Kauppinen & Kyllikki Keravuori (toim.), *Kielen käyttö ja käyttäjä* s. 43–74. Äidinkielen opettajien liiton vuosikirja XXXVI. Helsinki: Äidinkielen opettajien liitto.
- 2000: Onko Turku tuttu? Persoonanvälttelyn pragmaattiset lausekaavat suomen kielessä. – Eeva Lähdenmäki & Yvonne Bertills (toim.), *Fennistica fausta in honorem Mauno Koski septuagenarii. Juhlakirja Mauno Kosken 70-vuotispäivän kunniaksi 21.2.2000* s. 110–114. Turku: Åbo Akademi.
- 2005: Politeness in Finland. Evasion at All Costs. – Leo Hickey & Miranda Stewart (toim.), *Politeness in Europe* s. 189–202. Clevedon: Multilingual Matters.

How to address a Prime Minister? Forms of address in comments to posts from the Prime Ministers of Finland and Hungary

This article examines how the Prime Ministers of Finland and Hungary are addressed on Facebook. The aim of the study is to investigate which forms of address are used by commentators expressing, on the one hand, sympathy or consent, and on the other, disagreement or criticism. The repertoires of address forms of these two related languages, Finnish and Hungarian, bear many similarities, but the frequency and status of these forms are different.

The data consists of comments on five posts written by Prime Minister of Finland Juha Sipilä and on nine posts written by Prime Minister of Hungary Viktor Orbán between 2015–2017, comprising a total of 189 comments in Finnish and 191 comments in Hungarian, all containing forms of address. The comments have been divided into two types: comments showing sympathy and comments showing disagreement or criticism. These two comment types have been analysed quantitatively and qualitatively aiming to determine how the address practices employed differ from each other. The theoretical background of this study is based upon previously conducted socio-pragmatic address research.

The article shows that the use of T forms is very common in Finnish, regardless of the type of comment, but that in Hungarian, T forms are typically used as a linguistic tool to express disagreement. In Finnish, a typical commentator showing sympathy will use T forms and address the Prime Minister by his first name, whereas in Hungarian V forms, the V form pronoun *ön*, and the title ‘Prime Minister’ are favoured. The social status of the addressee has a stronger effect on the choice of address forms in Hungarian than it does in Finnish. However, some Hungarian comments include a new, respectful type of T form used with the first name of the Prime Minister. In comments expressing disagreement in the Finnish data, writers favour T forms, especially T form pronouns, and the use of the Prime Minister’s surname, whereas in the Hungarian data T forms, the T form pronoun *te* ‘you’ and the use of the Prime Minister’s first name, surname or nicknames are the most typical address practices.

In conclusion, commentators in the Finnish data seem to use mostly T forms on Facebook, thus imitating address practices common in other online conversations. Instead of the T/V opposition, nominal forms of address play an important role in expressing the commentators’ attitude. In the Hungarian data, despite the prevalence of the T forms in online chats, the most important resource in expressing relation to the Prime Minister seems to be the contrast between the T and V forms, reflecting their significant status in Hungarian.

Kuinka pääministeriä puhutellaan? Puhuttelu Suomen ja Unkarin pääministereiden Facebook-päivitysten kommenteissa

Tässä artikkelissa tarkastellaan, kuinka Suomen ja Unkarin pääministereitä puhutellaan Facebookissa. Tutkimuksen kohteena on se, mitä puhuttelukeinoja kommentoijat käyttävät kahdessa eri tarkoituksessa: toisaalta sympatian tai samaa mieltä olemisen, toisaalta erimielisyyden tai kritiikin ilmaisemisessa. Kahden sukukielen, suomen ja unkarin, puhuttelukeinot ovat samankaltaisia, mutta niiden käytössä on huomattavia eroja esimerkiksi sinuttelun ja teitittelyn yleisyydessä.

Aineistona on viiteen Suomen pääministeri Juha Sipilän ja yhdeksään Unkarin pääministeri Viktor Orbánin vuosina 2015–2017 kirjoittamaan Facebook-päivitykseen tulleita kommentteja. Tarkastelun kohteena on 189 suomenkielistä ja 191 unkarinkielistä puhuttelumuotoa sisältävää kommenttia. Kommentit on jaettu myötäileviin ja vastustaviin ja näitä kahta kommenttityyppiä tarkastellaan kvantitatiivisesti ja kvalitatiivisesti pyrkimyksenä selvittää, mitä eroja puhuttelumuodon valinnassa ilmenee. Tutkimuksen teoreettis-metodisena taustana on aiempi sosiopragmaattinen puhuttelututkimus.

Tutkimus osoittaa, että suomessa sinuttelu on hyvin yleistä riippumatta kommentin laadusta, mutta unkarissa sinuttelu on tavallisesti erimielisyyden osoittamisen keino. Tyypillinen kannustavan kommentin kirjoittaja käyttää suomessa sinuttelua ja pääministerin etunimeä, unkarissa teitittelyä, *ön*-teitittelypronominia ja pääministerin titeliä. Unkarin kielessä puhuteltavan yhteiskunnallinen asema vaikuttaakin puhuttelumuodon valintaan vahvemmin kuin suomessa. Toissijaisena strategiana unkarissa esiintyy jonkin verran myös uudenlaista kunnioittavaa sinuttelua yhdistettynä pääministerin etunimen käyttöön. Suomenkielisen aineiston vastustavissa kommenteissa esiintyy vielä todennäköisemmin sinuttelua kuin myötäilevissä kommenteissa sekä *sinä*-pronominia ja pääministerin sukunimeä, unkarinkielisessä aineistossa puolestaan sinuttelua, *te* 'sinä' -pronominia ja pääministerin etu- tai sukunimeä tai nimenmuunnoksia. Toissijaisena strategiana joissain unkarin vastustavissa kommenteissa hyödynnetään ylikohteliaisuutta ja intentionaalista inkoherenssia.

Aineiston perusteella näyttää siltä, että Facebook-kommenteissa käytetään suomessa etupäässä sinuttelua samoin kuin muissakin internetkeskusteluissa; kommentoijien mielipiteen ilmaisemisessa nominaalisilla puhuttelumuodoilla on tärkeä rooli. Unkarissa taas internetin yleisestä sinuttelupainotteisuudesta huolimatta tärkeimpänä keinona on sinuttelun ja teitittelyn vastakkainasettelu.

Kirjoittajan yhteystiedot:
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston unkarin yliopisto-opettaja ja jatko-opiskelija.